

Ruslanda

Esperantisto.

Oficiala organo de Societo „Espero“.

Senpaga eldono por membroj de Peterburga S-to „Espero“

Manuskriptoj, korespondado k. t. p. devas esti adresataj je nomo de „Societo Espero“
en S.-Peterburgo.

Eldonanto: S-TO „ESPERO“ en Peterburgo. Redaktoro: D-ro A. I. ASNES.

Unna esperanta presejo en Ruslando de D. P. WEJSERUT.
Peterburgo: Troickij Prospekt, 14.

Redakcio petas la pardonon de estimata gelegantaro PRO MALFRUIĜO kun
 eljigo de jena numero, KAŬZITA DE MALTRANKVILA TEMPO KAJ DE TRO
 STREĈITA STATO travivataj de lando en ĝia politika renaskiĝo.

NUNTEMPA ESPERANTISTA ĴURNALARO.

SOLE EN ESPERANTO.

- 1 **Espero-Katolika** monata revuo. Red. Em. Pel-
 tier. Saint-Radegonde pres Tours (L. et L)
 France. Jarabono 5 fr.
- 2 **Espero-Pacifista**, monata-organo de "Pacifisto",
 internacia sto esp—sta por la paco. Red. Gaston
 Moch. 25 rue de Chartres. Neuilly-sur-Seine.
 France. Jarabono 5 fr.
- 3 **Esperanta Ligilo**. Presata per reliefaĵ punktoj
 laŭ sistemo Braille por blinduloj. Red. Th. Cart.
 12 rue Soufflot, Paris. France. Jarabono 3 fr.
- 4 **Flugila Stelo** stenografia ĵurnalo presata laŭ
 sistemo de Stolze-Schrey. Red. ab. Fr. Schne-
 ebörger. Laufon. Suisse. Jarabono kun aliĝo al
 internacia esper. Stenografia S-to. 4 fr.
- 5 **Idealo**, monata revuo. Red. d-ro Vitangelo Nalli,
 Corso Calatafimi. N° 495, Palermo, Italie. Jara-
 bono 3 fr.
- 6 **Internacia Scienca Revuo** monata ĵurnalo
 Adm. Hachette et Cie, 79 Boulevard Saint
 Germain, Paris, France. Jarabono 7 fr.
- 7 **Juna Esperantisto**. Red. Paris. V-e 33 rue
 Lacépède. Jarabono 2 fr. 50 c.
- 8 **La Esperanta Studento**. Monata gazeteto.
 Red. C. Oxenford. 16 Upper Vestbourne villas,
 Hove, Sussex, England. Jarabono 3 fr.
- 9 **La Revuo**. Monata literatura gazeto kun la kon-
 stanta kunlaborado de D-ro L. Zamenhof. Adm.
 Hachette et Cie, 79 Boulevard Saint Germain,
 Paris, France. Jarabono 6 fr. 1-a numero ape-
 ras 1 Septembro 1906 jaro.
- 10 **Lingvo Internacia**. Duonmonata ĵurnalo kun
 aldono "Literatura Biblioteko". Presa Esp—sta
 S-to. 33 rue Lacépède, Paris, France. Jarabono
 7 fr. 50 c. Sen aldono 5 fr.
- 11 **Socia Revuo**. Kreata organo de internacia
 esp—sta asocio "Paco-Libereco", aperas dumo
 per dupaĝaj folioj. Cercle communiste, Genève,
 Suisse.
- 12 **Tra la Mondo**, multilustrata ĵuksa monata re-
 vuo. Adm. 15 Boulevard des Deux Gares, Me-
 udon (S. et O.) France. Jarabono 8 fr.
- 13 **Unua Paŝo**. monata ĵurn. Red. Str. San-Stefano
 26, Sofia, Bulgarie. Jarabono 4 fr.

NACIE-ESPERANTISTAJ:

- 14 **Antaŭen, Esperantistoj!** Monata ĵurnalo en
 hispana kaj esper. lingvoj. Apoteko del Teatro,
 Sirato Lartiga, 106 (Apartado 927—937) Liŭa,
 Perou. Jarabono 3 fr.
- 15 **Centrameriko Esperantista**, monata en hisp-
 kaj esper. F. R. G. Abrill, 8-a Avenida sur
 11. Canton Libertad, Guatemala. Ameriko.
- 16 **Esperanto**, duonmonata gazeto en franca kaj
 esper. Adm. Genève (Suisse) aŭ Bellegarde
 Ain (France). Jarabono 3 fr. 75 c.
- 17 **Esperanto**, monata ĵurnalo en hungara kaj esper.
 Red. Marich Agoston, Budapest, IX Utloi—ut,
 59, IV. 8. Hongrie. Jarabono 4 fr.
- 18 **Esperantisten**, monata ĵurnalo en sveda kaj
 esper. Red. Ahlberg, 37 Surbrunnsgatan, Stock-
 holms, Suede. Jarabono 3 fr. 75 c.
- 19 **Germana Esperantisto**, monata ĵurnalo en ger-
 mana kaj esper. Prinzenstrasse 95, Berlin. Al-
 lemanne, Esperanto Verlag Möller et Borel.
 Jarabono 4 fr.
- 20 **Internacia Revuo Medicina** monata ĵurnalo
 en naciaj lingvoj kaj esper. 33 rue Lacépède
 Paris, France. Jarabono 7 fr.
- 21 **La Algeria Stelo**, monata ĵurnalo en franca kaj
 esper. Adm. Louis Landes, 79 rue Michelet,
 Alger, Algerie. Jarabono 3 fr. 50 c.
- 22 **La Belga Sonorilo**, monata ĵurnalo en franca,
 flandra kaj esper. Adm. Coor, Duffel, Belgique.
 Jarabono 3 fr.
- 23 **La Revue de l'Esperanto**, monata ĵurnalo
 en franca kaj esper. Red. 26, rue Wissocq,
 Boulogne sur-Mer, France. Jarabono 2 fr.
- 24 **La Suno Hispana**, monata ĵurnalo en hispana
 kaj esper. Avellanias 11 Imprenta, Valencia, Es-
 pana. Jarabono 8 fr.
- 25 **L'Esperantisto**, monata ĵurnalo en franca kaj
 esper. Adm. Edouard Bréon, 6 rue du Levant,
 Vincennes (Seine) France. Jarabono kun aliĝo
 Franc. Esp. S-ton, 1 fr.
- 26 **Pola Esperantisto**, ĵurnalo en pola kaj esper.
 Red. 26 Akademicka, Lviv, Autriche. Jarabono
 8 Kr.

Ruslanda Esperantisto.

— Oficiala organo de Societo „Espero“ —

Junio-Julio

1906.

Redakcio: St.-Peterburgo. Bolš. Podjačeskaja, 24.

II-a jaro. № 6-7.

Nefermita letero al s-ro de Beaufront.

Estimata Sinjoro! Ĉar Vi tre ofte atakas la homaranismon, tial ni esperas, ke Vi ne rifuzos publikigi en Via estimata gazeto ankaŭ iom da vortoj de ni, homaranoj.

Ĉiujn kritikojn ni akceptas kun danko, ĉar ili, montrante al ni niajn erarojn, helpas al nia perfektigo. Sed kelkaj lokoj en Viaj artikoloj prezentas nian aferon al la legantoj en malĝusta lumo, kaj tial ni estas devigitaj doni kelkan klarigon. Ni tute ne intencas propagandi nian ideon per tiu ĉi nia letero, kaj tial ni tute ne parolos pri la esenco de la homaranismo kaj ni tute ne defendos la diversajn detalojn de nia afero. Ni volas nur ĝustigi kelkajn punktojn ĝeneralajn.

1) Tute erare Vi diras, ke la homaranoj konstruis sian tutan aferon sur la sukceso de la Bulonja kongreso. La homaranismo estis preparata en la daŭro de tre multaj jaroj, kaj la impresoj de la Bulonja kongreso nur rapidigis nian decidon publikigi nian Deklaracion.

2) Vi diras, ke ni naive esperas, ke la homaranismo donos al la homaro plenan pacon kaj feliĉon! Tion ĉi saman oni antaŭ 18—19 jaroj diris ankaŭ pri la esperantistoj. Sed kedu aj ni, ke ni tute ne estas tiel nai vaj, kiaj Vi nin prezentas al la legantoj: ni scias tre bone, ke la homaranismo ne faros el la homoj anĝelojn, tiel same kiel la esperantistoj ĉiam sciis tion ĉi pri Esperanto. Ni tute ne esperas ŝanĝi la korojn de tiuj homoj, kiuj ne volas pacon,—ni volas nur: a) ebligi intergantan justecon kaj fratecon al tiuj tre multaj personoj, kiuj ĝin deziras kaj al kiuj la neekzistado de neŭtrala lingvo, religia kaj

mora fundamento ĝis nun faris ĉian reciprokan fratiĝadon ne ebla; b) fiksi (kaj per komuna komunikado konstante perfektigadi) precize formulitajn principojn, per kiuj povus sin gvidi tiuj personoj, kiuj en la koro sentas la necescon de intergenta egaleco kaj frateco, sed konstante pekas kontraŭ ĝi simple nur pro nesufiĉa pripensado kaj pro nehavado de ia difinita programo.

3) Vi diras, ke inter la esperantismo ekzistas nenla parenceco! Sed en tia okazo kial do Vi nin tiel atakas? Kial Vi tie timas ke la mondo interniksos la ambaŭ ideojn? Tiu ĉi Via timo ja tute klare devas pruvi al Vi, ke Vi senkonscie sentas, ke inter la ambaŭ ideoj ekzistas parenceco tre granda. Lingvo Internacia havas la celon krei inter la gentoj neŭtralan ponton en rilato lingva, la homaranismo volas krei tian saman ponton en ĉiuj rilatoj. La homaranismo estas nur plifortigita esperantismo, kaj ĉiuj tion ĉi sentas kvankam ne ĉiuj volas tion ĉi laŭte diri. Sed ĉu la deziro krei neŭtralan ponton inter la gentoj estas krimo? Vi povas diri, ke la ponto, kiun ni proponas, havas en si diversajn erarojn,—tion ĉi ni tute ne neas, kaj ni kun danko akceptas ĉiujn montrajn de la eraroj, por ke ni povu ilin forigi. En la antaŭparolo al nia broŝuro estas ja skribite tre klare kaj per grandaj kaj dikaj literoj, ke la nuna teksto de nia Deklaracio estas nur provizora, per prezenti la esencon de nia afero, kaj la teksto definitiva estos fiksita nur iam poste, post matura komuna interkonsiliĝo. Sed porkio ataki la tutan aferon en principo?

Se kontraŭ la homaranismo batalas tiaj esperantistoj, kiuj en Esperanto vidas nur rime-

don por interŝanĝi ilustritajn poŝtajn kartojn aŭ por fari bonajn negocojn, aŭ eĉ por sukcese militi inter si—ni ne mirus, sed se kontraŭ la homaranismo batalas tiaj esperantistoj, kiuj en esperanto ĉiam vidis ideon kaj kiuj por tiu ĉi ideo multe kaj ame laboris,—tio ĉi ŝajnas al ni stranga.

Tiu ĉi strangeco tamen povas esti klarigata. Unuj esperantistoj aprobas en Esperanto la internan ideon, sed aprobas ĝin nur ĝis certa grado, kaj ili timas, ke la homaranoj troos ilin tro malproksimen; sed al tiuj ĉi personoj ni povas respondi: la homaranismo estas ja nia ideo privata, kiun ni al aliaj esperantistoj tute ne intencas altrudi. Aliaj en sia koro aprobas la ideon en la plej alta grado, sed ili timas, ke la tuteco de la ideo ne estas atingebla, ke celado tro granda povas forŝiri de ni la celon pli malgrandan kaj la homaranismo povas pereigi Esperanton. Sed tiam ili devas tion ĉi diri tute malkaŝe, kaj anstataŭ ataki aŭ moki nin per „profetoj“ aŭ „verdaj roboj surŝutitaj per oraj steloj“, ili devus paroli nur pri la danĝero. Tiam ni respondus al ili: ni scias tre bone, ke se ni ne estos sufiĉe singardaj, la homaranismo povos alporti malutilon al Esperanto; sed kedu al ni, ke Esperanto estas por ni ne malpli kara ol por vi, ĝi estas por ni eĉ duoble kara, ĉar ne sole ni estas varmegaj esperantistoj, sed ni ankaŭ konscias, ke kun la pereado de la ideo de lingvo internacia devus pereii la homaranismo mem, kiu estas ja plene bazita sur ĝi. Tiel kedu al ni, ke ni agos sufiĉe singarde. Nian bruŝuron ni ĝis nun ne dissendis al la ekstereŝperantaj gazetoj, ni sendis ĝin nur al kelkaj gazetoj espe-

rantistaj (al kelkaj ne-Eŝperantaj gazetoj ni faris sciigon pri nia afero nur kiel „provan balonon“). Kun propagando pli granda kaj publika ni elpaŝos nur tiam, kiam post matura interkonsiliĝo pri la detaloj de la homaranismo kaj pri la manieroj de propagando ni havos plenan certecon, ke tiu propagando ne estos danĝera por Esperanto.

Se Vi tamen timas, ke ni estos ne sufiĉe saĝaj kaj faros facilanimajn paŝojn, kiuj kompromitos Esperanton en la okuloj de „saĝaj“ homoj, tiam en Viaj manoj restas ja ĉiam tre grava defendilo—la „Deklaracio pri la Esperantismo“—kaj kun tiu ĉi Deklaracio en la mano Vi povas tute klare montri al la mondo, ke la homaranismo estas afero tute privata, kiu por la tuta esperantistaro tute ne estas deviga, eĉ se la homaranismon publike propagandus la aŭtoro de Esperanto mem. Se oni riproĉos al Vi, ke inter la esperantistoj troviĝas personoj, kiuj ne sole volas krei ponton inter la gentoj, sed estas eĉ tiel arrogantaj, ke ili revas, ke tiu ĉi ponto iam post iom, post multaj jarcentoj, alkondukos eble al unuiĝo de la homaro,—tiam respondu trankvile: ĉiu esperantisto havas la rajton havi private kaj idealojn, kiajn li volas, kaj por la frenezaj aŭ krimaj idealoj de unuj esperantistoj la aliaj ne respondas, tiel same kiel ekzemple oni ne povas kulpigi la fervojan inĝenierojn, se troviĝas personoj, kiuj volas uzi la fervojon por iaj celoj „utopiaj“.

Kun respekto d-ro Aleksandro Neumann,
sekretario de la Unua Grupo Homarana.

Adreso: Varsovio, str. Koŝikova, № 7.

El la fama parolado de *Ferdinando Lassale*
„Kio nun?“

Jam la malnova diplomato Talleyrand diris: on peut tout faire avec les bayonettes excepté s'y asseoir—„oni povas ĉion fari per la bajonetoj, nur oni ne povas sidigi sur ili“. Ĉu vi scias, sinjoroj, k'al? La bajonetoj penetras en la korpon. Per ĉi tiu sprita frazo Talleyrand volis diri, ke por iom da tempo oni povas ĉion atingi per la bajonetoj, sed oni ne povas fari el ili firman bazon.

La absolutismo do, eĉ se ĝi agas plej minace, tute ne amas la malcertan situacion—klare kaj malkaŝe malpaci kun la socialaj

fortoj kaj riski ĉi minute, ke ili, kiel lavango, falos sur ĝian bruston kaj frakasos ĝin.

La absolutismo posedas nur unu rimedon: plej bonege daŭrigi sian ekzistadon: la ŝajnan konstitucismon.

Vi scias, en kio ĝi konsistas.

La absolutismo proklamas konstitucion, en kiu ĝi „donacas“ al la popolo kaj al ĝiaj reprezentantoj minimumajn rajtojn, garantiatajn per nenio reala, kaj tiamaniere forprenas de la reprezentantoj de l'popolo parte la eblon, parte la deziron memstare agi kontraŭ si. Ĉiun provon de la deputatoj efektivigi la volon de la popolo spite la registaro, ĝi brulstampus per la malrespekta nomo: „parlamenta ordo“—kvazaŭ en la realeco la esenco de ĉiu vere

konstitucia regado ne konsistis en la parlamenta ordo kaj nur en ĝi. Fine se malgraŭ ĉio la deputataro farus ian memstaran decidon, kontraŭan al la volo de l' registaro, la absolutismo rezervas al si sekretan eblon malakcepti ĉi tiun decidon, kaj tamen malgraŭ ĉio trankvile konservi la eksteran brilon de la konstituciismo.

Kiam la absolutismo jam faris ĉi tiun paŝon kaj fiksiĝis kiel ŝajna konstituciismo, tiam ĝi multe gajnis kaj por nedifinita tempo fortikiĝis sian ekzistadon.

Se la absolutismo volus daŭrigi sian ekzistadon en la antaŭa, malkaŝa formo, ĝi ne povus esperi longan vivon. La klara, plena malkonformo inter ĝi kaj la socialaj rilatoj farus ĝian renverson konstanta, laŭta devizo de la tuta loĝantaro. La tuta lando ne povus esti io alia, ol unu granda konspiro por renversi la registaron. Tia situacio dum longa tempo estas ebla por neniu registaro! En favora momento la registaro povas sukcese kolekti sian armeon kaj entrepreni venkan atakon, venkan kontraŭrevolucion. Pli malfacila estas ĝia situacio, kiam la popolo atakas. Ĝenerale en tiaj bataloj la ŝanco apartenas al la atakanto, ĉar li elektas favoran momenton. Tio estas la kaŭzo, kial en nuna jarcento plejparte sukcesis la ŝtat-atencoj de l' registaro, sed sukcesis ankaŭ plejparte la popolaj revolucioj.

Tamen la registaro povas sukcese venki popolan atakon, kiun li atendas en difinita tempo, ekzemple dum unu aŭ kelke da monatoj. Sed plej granda malfacilaĵo estas por registaro dum tutaj periodoj konstante atendi kun armiloj en la manoj por forpuŝi atakon, kiu povas okazi en plej malfavora momento, dum aliaj komplikajoj.

Sed se la absoluta registaro ĉirkaŭbaros sin per ŝajno de l' konstituciaj formoj kaj ŝirmata de ili konservas la absolutismon, tiam dank' al la ŝajna egalpezo de la maniero de l' regado kaj de la stato de la societo, la lasta estas dermigita kaj kontentigita. Tio, kio estis akirota, ŝajnas jam akirita. Ĉi tiu iluzio kvietigas la batalon, malfortigas ĝin, faras la popolajn amasojn parte kontentaj, parte indiferentaj. De ĉi tiu momento ne la propra konscio de l' societo, sed sole la senkonscie agantaj en ĝi fortoj celas la renverson de l' registaro.

La ŝajna konstituciismo — tre grave estas, sinjoroj, memori tion — tute ne estas akiro de l'

popolo, sed kontraŭ — akiro de l' absolutismo kaj daŭrigo de ĝia vivo.

La ŝajna konstituciismo do estas bazita sur tio, ke la registaro proklamas tion, kio ne estas; ke ĝi anoncas la ŝtatan konstitucion, dum en la realeco ĝi estas absoluta; la ŝajna konstituciismo estas bazita sur mensogo.

Certa, venka rimedo kontraŭ ĉi tiu mensogo estas malkovri la mensogon: la ŝajno estas detruita, la plua ekzistado de la malsaniga trompo estas ne ebla kaj ĝia efiko nuligita, se la registaro estas devigita forjeti la kovriton kaj antaŭ la tuta mondo aperi tia, kia ĝi estas — registaro absoluta.

La parlamento, mi ripetas, devas proklami tion, kio estas, kaj ĝia venko estas certa. Se la parlamento ĉesigas siajn konsiladojn por nedifinita tempo, ĝis la registaro donos garantiojn, ke la decidoj de la deputataro estos plenumataj, al tia absolutismo sin prezentas du vojoj: aŭ ĝi submetiĝas. aŭ ne. Se ĝi ne submetiĝas, ĝi devas decidiĝi regi sen parlamento, kiel malikaŝa absolutismo. La registaro ne povas tion fari simple kaj facile; mil kaŭzoj povas vin konvinki pri tio. Ekrigardu, sinjoroj, la kanton de Eŭropo. Ĉie, kien vi turnos la okulojn, vi vidas konstituciajn formojn! Eĉ Napoleono ne povis regi sen ŝajno de konstituciismo. Ĉi tiu ĝenerala fakto montras al vi, ke en nunaj kondiĉoj ekzistas nepre neceso, dank' al kiu oni ne povas plu regi sen konstituciismo.

Se tamen, malgraŭ ĉio, la registaro decidus ĝin fari, se ĝi regus absolute, sen parlamento, tiam, ĉar la parlamento tion, kio estas, la iluzio estus detruita, la kovrilo-forŝirita la senkonsciaj ekkonscius. la indifidentuloj estus incititaj, la tuta lando fariĝus organizita komploto kontraŭ la registaro, kaj se la registaro estus astrologo, ĝi povus en tiu momento legi sur la ĉielo la horon de sia falo.

Tia estas la potenco de l'rimedo: proklami tion, kio estas! Fihte diras en siaj verkoj, ke la „proklamado de tio, kio estas“ estis la plej amata rimedo de Napoleono kaj al ĝi li ŝuldis grandan parton de siaj sukcesoj.

Ĉiu granda politika agado estas bazita sur la proklamo de tio, kio estas, kaj komenciĝas per ĝi.

Ĉiu politika malkuraĝo estas bazita sur la kaŝado de tio, kio estas.

Sinjoroj, mi montris al vi rimedon, kiu nepre alportos plenan kaj certan venkon de l'popolo. Agu en ĉi tiu direkto. Devas

ekzisti reciproka influo de l' deputatoj kaj de la publika opinio. Disvastigu ĉie en via agitado la rimedon, kiun ni eltrovis. Batalu por ĝi inter la amikoj, en privataj kaj publikaj kunvenoj. Ĉiun, kiu ne volas uzi ĉi tiun rimedon, opiniu konscia aŭ senkonscia kontraŭulo de la prava afero. La citita rimedo estas sola, kiun posedas la parlamento. Kiun alian ĝi posedas? Sensenca kaj kompatinda iluzio estus, se la parlamento kredus, ke ĝi povas venki se ĝi daŭrigos la kunsidojn kaj decidodos ri fuzi iun, eĉ ĉiujn postulojn de la ministraro. Se la unuan, sendube leĝan decidon de l' parlamento oni piedpremas kaj transiras al la tagordo, kvazaŭ la decido tute ne ekzistus, ĉu estas eble, ke la dua, tria aŭ kvara estos pli efika? Kontraŭe, oni kutimiĝos tute malŝati la decidojn, maloportunajn por la registaro. La registaro kaj la popolo kutimiĝas. Fortikiĝos la dolĉa kutimo malŝati la decidojn de l' parlamento, fortiĝos ĉi tiu malrespekto ĉe la popolo—kaj tute prave eble en pli alta grado, ol ĉe la registaro. La parlamento, kiu konsentus daŭrigi la kunsidojn, kiam ĝiaj konformaj al la konstitucioj decidoj estas piedpremataj, kiu poste konsentus daŭrigi sian rolon en la komedio de l' ŝajna konstituciismo, tia parlamento fariĝus plej danĝera kunkulpulo de l' registaro. Tiamaniere la deputataro ebligus al la registaro sub la ŝirmo de l' konstituciaj formoj detruiri la konstituciajn rajtojn de l' popolo.

Sed mia rimedo, sinjoroj, estas ankaŭ sendanĝera. Ĝi ne povas malutili, tion komprenos ĉiu el vi: se la registaro tiel firme decidiĝis al la absolutismo, ke ĝi ne cedus malgraŭ la supre citita deklaracio de l' parlamento—en tia okazo la parlamento per la cedemo kaj kunlaborado kun la registaro des malpli povos

igi la lastan forlasi la ŝajnan konstituciismon kaj ekpaŝi la vojon de l' vera konstituciismo; la parlamento nur liverus al la registaro rimedon daŭrigi la komedion de l' ŝajna konstituciismo. Sed ĉi tiu komedio estas centfoje pli malutila, ol la malkaŝa absolutismo, ĉar ĝi malmoraligas la popolon, kiel ĉiu registemo, brezita sur la mensogo.

Nia rimedo do ne povas esti malutila al la lando. Ĝi estas sendanĝera por la deputatoj; oni bezonas nur iom da inteligenteco kaj energio, sed tute ne bezonas grandan kuraĝon. por apliki ĝin. La sola afero, kiun ĝi postulas de la deputatoj estas: en plej malfavora okazo perdi por iom da tempo la privilegion de l' oficiala situacio!

Fine, kiel mi jam diris al vi, ĉi tiu rimedo estas nepre necesaj kaj ĉiam venka. Kaj tial oni devas kredi, ke se ni uzos ĝin, la registaro mem cedos.

Sed eble—tio estus tre favora, sinjoroj, por vi eventualo—eble la registaro ne cedos, sed obstinos kaj regos sen parlamento. Mi ripetas, ke tio estus tre feliĉa eventualo por vi. Ĉar tiam des pli humiliĝas la registaro antaŭ la majesto de l' popolo, se ĝi poste estas devigita kliniĝi antaŭ la volo de l' popolo kaj parlamento.

Tiam, sinjoroj, vi venke prezentos postulojn. Tiam vi povos enkonduki la parlamentan ordon, sen kiu povas ekzisti nur la ŝajna konstituciismo. Sed tiam, sinjoroj, for la komedio de l' paciĝo! Vi kolektis nun sufiĉe da sperto, por vidi, kio estas la malnova absolutismo. Tiam do for la kompromisoj kun ĝi: almetu la pugnion al ĝia okulo kaj per la genuo premegu ĝian bruston.

Mallongige tradukis *Kabe*.

* * *
Blovos ventoj malkvietaj.
Arboj eĉ fleksiĝas.
Kiel mia kor' doloras!
Larmoj mem verŝiĝas.
* * *

Perdas jarojn mi malĝoje.
Fino ĉu aperos?

Jen ĝojeto—se kaŝate
Plor' al mi prosperos.

* * *

Kie estas nigrbruvolo,
Kie vi?—Resonu!
Kiel mi sen vi malĝajas,—
Venu do—ekkonu!

La subirradio.

Lumigante neĝan montosupron,
La subirradi, estingiĝadis;
Tra lazur' glitante malsatadis
Ĝi dormintan en nebul' malsupron.

Sed jetante vanan briloĉarmon,
Sian lastan elperdante forton,
La subirradi' renkontis morton,
Al neĝul' ne liverinte varmon.

V. Zamjatin.

1-a Ziflisa gimnazio
vira.

Esperantista Movado.

Aŭstralio. ВЪ Brisbane, по инициативъ P. Fewings, основался эспер. клубъ. Выхъ Queensland газ Evening Observer помѣщаетъ еженедѣльно статьи объ эсперанто.

Австрія Эспер. клубъ въ Прагѣ, приглашая русскихъ делегатовъ отправляющихся на эспер. конгрессъ въ Женеву, навѣстить гор. Прагу и о своемъ прибытіи за-благовременно уведомить клубъ, такъ заканчивается, полученное о-вомъ "Эсперо", въ С.П.-урѣ, письмо: — „Будьте увѣрены, что ожидаетъ васъ кружокъ единомышленниковъ, которые будутъ себя чувствовать братьями съ вами и любятъ васъ какъ братьевъ. „ — Газ. „Obchodni Listy“ въ каждомъ № удѣляетъ по 4 1/2 страницы для напечатанія полн. эспер. курса и помѣщенія эспер. хроники.

Англія. По инициати вѣгг. Whiteman, Rothell и др. основались эспер. группы, Burnley, Batley, Bradford, Cardiff, Hebburn, South-Shields и формируется группа въ Carlisle. Въ Лондонѣ въ Сѣв. Политехн. институтѣ, для усвоенія правилъ произношенія эспер. рѣчи курсы читаются съ примѣненіемъ фонографа. Въ Шеффилдѣ, въ социалистич клубѣ г. А. Barton произнесъ замѣчат. рѣчь объ эсперанто. Нѣдавно основавшійся въ Лондонѣ Poliglot Club уже принялъ яз. эсперанто въ программу курсовъ. Эспер. курсы въ г. Heywood. Успѣшно распространяется яз. эсперанто между слѣдщими въ Nottingham. Вышелъ № 19 мѣстн. пропагандн. журн. „The British-Esperantist“.

Aŭstralio. En Brisbane, laŭ iniciato de s-ro P. Fewings, fondiĝis klubo esperantista. Elir. en Queensland gaz. „Evening Observer“ enhavas ĉiusemajne artikolojn pri esperanto.

Aŭstrujo. Praha Klubo Esperantista, invitante la rusajn delegitojn, forveturantajn Kongreson Esperantistan en Ĝenevo, viziti urbon Praha kaj pri sia alveno ĝustempe sciigi klubon, tiel finigas la ricevitan de S-to „Espero“ en St-Peterburgo, leteron: — „Estu certigitaj, ke atendas Vin rondeto de samideanoj, kiuj sentas kun Vi kaj amas Vin, kiel fratojn la fratojn“. — Gaz. „Obchodni Listy“ en ĉiu numero cedas po 4 1/2 paĝojn por enpresado de plena esper. kurso kaj enlokigo de kroniko esperantista.

Anglujo. Laŭ iniciato de s-roj Whiteman, Rothell kaj aliaj fondiĝis esper. grupoj en Burnley, Batley, Bradford, Cardiff, Hebburn, South-Shields kaj formiĝas grupo en Carlisle. En Londono, en Norda Politeknika Instituto, por alproprigo de regula esperanta parolo oni legas kursojn kun aluzo de fonografo. En Sheffield, en klubo socialista, s-ro A. Barton diris rimarkindan paroladon pri esperanto. Nelonge fondiĝinta en Londono Poliglot Club jam alprenis l-von esperanton en programon de kursoj. Esper. kursoj en urbo Heywood. Sukcese disvastiĝas l vo esperanto inter blinduloj en Nottingham. Aperis № 19 de loka propag. jurnalo „The British-Esperantist“.

Аргентина. Въ журналах „Revista de Menorca“ и „El Mentor“, выход. въ Chacabuco, появились ст. J. Juameda и J. Olivares объ эсперанто.

Африка. Въ лагерѣ у рѣки Лимпопо умеръ эсперантистъ John. Murray.

Бельгія. Въ Антверпенѣ, Кортриѣкъ и мн. др. городахъ читаются эспер. курсы для лицъ обоого пола, въ томъ числѣ для рабочихъ. Мѣстная пресса: — „Le XX Siècle“, „Le Matin“, „La Presse“ и др. по прежнему поддерживаютъ эспер. движеніе. Вышелъ № 11 „La Belga Sonorilo“.

Болгарія. Въ Шуменѣ готовится эспер. выставка. Мѣстный журн. „Дневникъ“ по мѣстилъ ст. „Прогрессъ между. яз. эсперанто“. Временно прекратилась газ. „Esperanto“ за невыходомъ въ свѣтъ по настоящее время франц. изд. газеты того же наименованія. Вышелъ № 7 „Unua Paso“.

Бразилія. Въ Campinas (S. Paulo), по иниц. J. Keating, сформировалась эспер. группа „Южное Созвѣздіе“. Эсперанто успѣшно распространяется въ Porto Alegre и проникло Rio Grande do Sul.

Венгрія. 4 іюня въ Зimony состоялось бракосочетаніе г. А. Marich, ред. мѣстнаго пропаганднаго журн. „Esperanto“, съ J. Bigler, дочерью Главнаго Инспектора Дунайскаго Корабельнаго о-ва.

Германія. Въ послѣднихъ числахъ мая, въ Брунсвигѣ, сформировалось центральное эспер. о-во, дѣятельность котораго простирается на всѣхъ, кого роднымъ языкомъ является нѣмецкій. На засѣданіяхъ этого о-ва присутствуютъ представители отъ 20 эспер. группъ. Почетнымъ предс. о-ва д-ръ Л. Заменгофъ, предс. д-ръ Mybs (Hamburg-Altona), секретарь д-ръ Hanauer (Frankfurt a. M.). Основалась эспер. группа въ Напай Во Франкфуртѣ сформировалось международное ком. р. о-во „Прогрессъ“ (Neue Mainzerstrasse 59, Frankfurt a. M.) и въ Берлинѣ о-во междунар. эспер. корреспонденціи (Berlin, N. W. Pritzwalkerstr., 16.). s-ro H. Bruhl). Франкфурт. эспер. группа выпустила эспер. булавки съ зеленою головою. Министерствомъ иностр. дѣлъ одобрена Рейхенбергская эспер. группа.

Голландія. По инициативѣ г. I. Cade формируется эспер. группа въ Гаагѣ. Амстердамская группа, при дѣятельномъ участіи неугомиаго проф. D. Uitterdijk, устраиваетъ

Аргентинo. En ĵurnaloj „Revista de Menorca“ kaj „El Mentor“, elir. en Chacabuco, aperis artikoloj de s-ro J. Juameda kaj J. Olivares pri esperanto.

Африко. En tendaro ĉe rivero Limpopo, mortis esperantisto John. Murray.

Belgiujo. En Antverpeno, Kortrijk kaj multaj aliaj urboj oni legas esper. kursojn por laboristoj. Loka gazetaro: — „Le XX Siècle“, „Le Matin“, „La Presse“, kaj aliaj, kiel antaŭe, subtenas esper. movadon. Aperis № 11 da „La Belga Sonorilo“.

Bulgarujo. En Ŝumeno pretiĝas esper. ekspozicio. Loka ĵurnalo „Dnevnik“ enmetis artikolon: „Progreso de l-vo internacia Esperanto“. Tempe ĉesiiĝis gazeto „Esperanto“ pro neeliro mondon ĝis nun de franca eldono de samnoma gazeto. Aperis № 7 de „Unua Paŝo“.

Brazilujo. En Campinas (S. Paulo), laŭ iniciato de s-ro I. Keating, formiĝis esper. grupo „Suda Stelaro“. Esperanto sukcese disvastiĝas en Porto Alegre kaj eniĝis en Rio Grande do Sul.

Hungarujo. 4 junio en Zimony efektiviĝis edziĝo de s-ro A. Marich, redaktoro de loka propag. ĵurn. „Esperanto“, kun filino de ĉef-inspektoro de Danuba ŝipara S-to.

Germanujo. En la lastaj datoj de Majo, en Brunsvigo, formiĝis centra germana s-to esperantista, kies agado sin etendas al ĉiuj, kies gepatra lingvo estas la germana. En kunsidoj de tiu ĉi s-to ĉeestas reprezentantoj de la 20 esper. grupoj. Honora prezidanto de s-to — d-ro L. Zamenhof; prezidanto — d-ro Mybs (Hamburg-Altona), sekretario — d-ro Hanauer (Frankfurt a. M.). Fondiĝis esper. grupo en Hanau. En Frankfurto formiĝis Internacia Komerca s-to „Progreso“ (Neue Mainzerstrasse, 59, Frankfurt a. M.) kaj en Berlino societo de Internacia Esper. Korespondado (Berlin, N. W. Pritzwalkerstr 16, 1) s-ro H. Bruhl). Frankfurta esper. Grupo eiligiĝis esperantistajn pinglojn kun verda kapeto. Ricevis aprobon de Ministraĵo de Aferoj Eksteraj esperantista grupo en Rejhenbergo.

Hollando. Laŭ iniciativo de s-ro I. Cade formiĝas esper. grupo en Haago. Amsterdama grupo, ĉe agema kunhelpo de senlaca profesoro D. Uitterdijk, aranĝas ĉiusemajnan kun-

еженед. собранія съ esperantскими курсами. Возрождается esper. о-во въ Kampen. Ожидается събывленіе литературнаго конкурса на соисканіе преміи за лучшее произведеніе на яз. esperanto. Ende произнесъ рѣчь объ esperanto въ Hengelo. Въ Утрехтѣ д-ръ Romein читаетъ курсъ яз. esperanto. Хроника мѣстнаго esper. движенія нынѣ регулярно печатается въ журн. „La Belga Sonorilo“.

Данія На пасхальной недѣлѣ въ Копенгагенѣ прибывшимъ изъ Aalborg г. Skeel-Gjorling основано esper. о-во, секретаремъ котораго состоитъ барышня Gunvar Mönster (Osterbrogade 28 в 4-а етажѣ).

Индія Основались esperant. группы въ Марикурпанъ съ еженедѣльными esper. курсами и въ Jetpur (Kuthiawad).

Испанія По предложенію г. Elizondo основалась esper. группа въ Bilbao и формируется группа въ Ferrol. Газ. „La Correspondencia de Valencia“, „La Academia Calasancia“, „Los sucesos“ и мн. др. помѣстили ст. объ esperanto. Умеръ мѣстный дѣятел. esperантистъ V. Llopart. Вышелъ № 31 журн. „La Suno Hispana“, вмѣщающій по обыкновенію на первой страницѣ портреты мѣстн. esper. дѣятелей.

Италія. Министерство Народнаго Просвѣщенія приняло подъ свое покровительство Сицилійское esperant. о-во. Вышли №№ 1 и 2 мѣстн. esper. журнала „Idealo“ (Corso Calatafimi, 495 Palermo, Italie, s-ro Vitangelo Nalli) Засѣданія esper. группы въ Римѣ (82, Via Monteroni, Roma) секретаремъ которой избранъ Luigi Gambene нынѣ происходятъ регулярно по вторникамъ.

Мальта. Всѣ существующія esper. группы объединились въ esper. союзъ „Мальтійская звѣзда“. По инициативѣ г. Levanzin и др. основалась esper. группа въ Слиеме и женск. esperан. группа въ Мальтѣ. Esper. курсы читаются въ Мальтѣ, въ мѣстномъ университетѣ и лицѣхъ и въ Валеттѣ—въ лицѣхъ. Мѣстная пресса: „Gazzetta di Malta“, „Malta Letteraria“ и др. благоприятно отзывались объ esperanto. Д-ръ A. Levanzin произнесъ рѣчь объ esper-въ клубѣ „Giovine Malta“.

Новая Зеландія. Яз. esperanto продолжаетъ успѣшно распространяться въ этомъ краѣ, гдѣ, по инициативѣ г. C. White, въ

vencojn kun esperantistaj kursoj. Renaskiĝas esper. s-to en Kampen. Oni atendas la anoncadon de literatura konkurso por ricevo de premio pro plej bona verko en l-vo esperanto. S-ro Ende diris paroladon pri esperanto en Hengelo. En Utreĥto d-ro Romein legas kurson de l-vo esperanto. Kroniko de loka esper. movado nun regule estas presata en ĵurnalo „La Belga Sonorilo“.

Дануѣ. En Paska semajno en Kopenhago s-ro Skeel-Gjorling, alveninta tien el Aalborg, fondis esperantistan s-ton, kies sekretario nun estas fraŭlino Gunvar Mönster (Osterbrogade 28, B, 4-a etaĝo).

Индіуѣ. Fondiĝis esper. grupoj en Marikuppan kun ĉiusemajnaj kursoj de esperanto laŭ—en Jetpur (Kuthiawad).

Испаніуѣ. Laŭ propono de s-ro Elizondo fondiĝis esper. grupo en Bilbao kaj formiĝas grupo en Ferrol. Gaz. „La Correspondencia de Valencia“, „La Akademia Calasancia“, „Los Lucesos“ kaj multaj aliaj enmetis artikolojn pri esperanto. Mortis loka agema esperantisto V. Llopart. Aperis № 31 de ĵurnalo „La Suno Hispana“, enhavanta kutime sur unua paĝo la portretojn de lokaj esperant. agantoj.

Италіуѣ. Ministraĵo de Popola Klerigado enprenis sian patronecon Sicilian Esper S-ton. Aperis №№ 1 kaj 2 de loka esper. ĵurnalo „Idealo“ (Corso Calatafimi, 445, Palermo Italie, s-ro Vitangelo Nalli). Kunvenoj de esper. grupo en Romo (82, Via Monteroni, Roma), kies sekretario estas elektita s-ro Luigi Gambene, nun estas regule ĉiumarde.

Малтѣ. Ĉiuj ekzistantaj esper. grupoj unuiĝis Esperantistan Ligon „Malta Stelo“. Laŭ iniciato de s-ro Levanzin kaj aliaj fondiĝis esper. grupo en Слиеме kaj virina esper. grupo en Malto. Esp. kursojn oni legas en Malto en universitato kaj en liceo kaj en Valetto—en liceo. Loka gazetaro: „Gazzetta di Malta“, „Malta Letteraria“ kaj aliaj favore diris pri esperanto. D-ro A. Levanzin diris paroladon pri esperanto en klubo „Giovine Malta“.

Нова Зеландо. L-vo Esperanto daŭras sukcese disvastiĝi en ĵena lando, kie, laŭ iniciato de S-ro S. White, en Christchurch for-

Christchurch сформировалось новозеландское эспер. о-во, насчитывающее болѣе 100 мѣстных членовъ.

Норвегія. Въ Христіаніи умеръ г. Haldor Midthus, 65 лѣтъ, одинъ изъ первыхъ пионеровъ эсперанто. Газеты „Norsk Skloetiden“, „Nylande“, „Urd“ и др. помѣстили ст. объ эсперанто.

Россія. Д-ръ Заменгофъ, готовя къ выпуску большую настольную справочную-адресную книгу эсперантистовъ всего міра, проситъ адептовъ созданнаго имъ языка не медленно отвѣтить на его циркулярное письмо (см. въ концѣ хроники). Дѣтельно хлопочетъ объ изданіи, своими средствами, эспер. учебниковъ для націй, таковыхъ еще не имѣющихъ, путешествующій нынѣ за границею русскій инженеръ Н. Евстифѣевъ (изъ Троицкосавска). Извѣстная оперная пѣвица Тамара пѣла на яз. эсперанто въ Москвѣ и съ нетерпѣніемъ ожидается заграницею, гдѣ ее уже наименовали „первымъ эспер. соловьемъ“. Вышла майская серія „Adresaro“ д-ра Заменгофа. Языкомъ эсперанто заинтересовался Г. Миллеръ; редакторъ газ. „Симбирскія Вѣсти“.

Соединенные Штаты. Въ Camden и въ Atlantic—City, близъ Филadelphіи, при высшихъ училищахъ сформировались двѣ эспер. группы. Въ газ. „The Ohio State Journal“, съ портретомъ д-ра G. Viles, появилась обстоит. ст. послѣдняго объ эсперанто.

Финляндія. Основались новая эспер. группы въ Karhula и въ Kemi эспер. о-ва „Полярная звѣзда II въ Viipuri и „Путь“ въ Suursaari

Франція. Въ Парижѣ (7 rue de Trétaigne 18-e, Paris) основался „Cercle Esperantiste de l' Education Sociale“. Рѣчи объ эспер. произнесены въ Alfortville, Cogalon, Nancy, Saumur. По инициативѣ г. Duchoichois, вице-предсѣд. булонской группы, формируется интересное о-во практическихъ эсперантистовъ, спискомъ которыхъ съ ихъ адресами вскорѣ выйдеть особая брошюра. Онъ же, на зафрахтованныхъ имъ морскихъ судахъ, подъ національнымъ флагомъ вывѣсилъ эспер. флаги. Въ Парижѣ основалось политическое и книгоиздательное эспер. о-во: „Миръ и Воля“ (45, rue de Saintonge, Paris, France). Газеты „Le Plume Stenographique de France“ и др.

miĝis Novzelanda Esperantista S-to, kalkulanta plu, ol 100 lokaj membroj.

Норвегуjo. En Kristiano mortis s-ro Haldor Midthus, 65 jaroj de nasko, unu el unuaj esper. pioneroj. Gazetoj: — „Norsk Skloetiden“, „Nylande“, „Urd“ kaj aliaj enmetis artikolojn pri esperanto.

Rusujo. D-ro L. Zamenhof, pretigante eldonon de granda surtabla adresa informlibro por esperantistoj de la tuta mondo petas la adeptojn de li kreita lingvo tuj respondi al lia cirkulera letero (rigardu en la fino de kroniko). Ageme klopodas pri eldono, je propraj monrimedoj, de esper. lernolibroj por nacioj la tiajn ankoraŭ ne posedantajn, — nun eksterlande vojaĝanta rusa ingeniero N. P. Evstifeef (el Troickosavsko). Konata opera kantistino, s-no Tamara, kantis en Moskvo en l-vo esperanto kaj tre senpacience ŝin oni atendas eksterlande, kie ŝin jam nomis „unua esperanta najtingalo“. Aperis Maja serio de „Adresaro“ de d-ro L. Zamenhof. Pri lingvo esperanto tre ekinteresiĝis s-ro Miller, redaktoro de gaz. „Simbiraj Sciigoj“.

Unuigitaj Ŝtatoj En Camden kaj en Atlantic—City, apud Filadelfio, en plialtaj lernejoj formiĝis du esper. grupoj. En gaz. „The Ohio State Journal“, kun portreto de d-ro G. Viles, aperis detala artikolo de la lasta pri esperanto.

Finlando. Fondiĝis novaj grupoj esperantistaj en Karhula kaj en Kemi, esper. s-toj „Polusstelo II“ en Viipuri kaj „La Vojo“ en Suursaaari.

Француjo. En Parizo (7, rue de Trétaigne, 18-e, Paris) fondiĝ's „Cercle Esperantiste de l' Education Sociale“. Paroladoj pri esper. estis diritaj en Alfortville, Cogalin, Nancy, Saumur. Laŭ iniciato de s-ro Duchoichois, vic-prezidanto de Bulona grupo, formiĝas interesa s-to de Praktikaj Esperantistoj, nomaro de kiuj kun iliaj adresoj baldaŭ aperos en aparta broŝuro. Li sam sur farmitaj de li marŝipoj elpendigis sub nacia flago la flagojn esperantajn. En Parizo fondiĝis politika kaj libredonista esper. s-to „Paco kaj libereco“ (45 rue de Saitonge, Paris, France). Gazetoj „Le Plume Stenographique de France“ kaj aliaj enhavas artik. pri esperanto. Aperis mondon № 12 „Tra la Mondo“, № 29 „Espero

вмѣщаютъ ст. объ эспер. Вышли въ свѣтъ № 12 „Tra la Mondo“, № 29 „Espero Katolika“ и др. повремен. эспер. изданія, а также на эспер. „Cindrulino“ — переводъ извѣс. дѣтской сказки „Золушка“.

Швейцарія. Мѣстное эспер. о-во ко дню конгресса готовить изд на яз. эспер. изв. драмы Шиллера „Вильгельмъ Телль“, полный переводъ которой весьма удачно выполненъ въ стихахъ въ Мюнхенѣ изв. эсперантистомъ L. Meier. Въ гор. Olten состоялось экстренное генеральное собраніе швейцарск. эспер. о-ва обь организаци 2-го конгресса. Присутствовало 35 делегатовъ мѣстныхъ и изъ Франціи Стенографическій эспер. журналъ „Flugila Stelo“ открылъ четвертый междунар. конкурсъ и въ премію будетъ данъ экзempl. эспер. перевода драмы „Вильгельмъ Телль“. Эспер. о-во въ Winterthur сформировало особый комитетъ, на обязанности коего лежить приѣмъ иностранныхъ и иногородныхъ эсперантистовъ, навѣщающихъ названный выше городъ.

Швеція. Распространеніе яз. эсперанто имѣетъ энергично поддержать одно мѣстное общественное о-во. По порученію стокгольмскаго эспер. клуба всѣ мѣстныя группы объединились въ эспер. союзъ. Д-ръ Krikortz въ Стокгольмѣ, въ о-вѣ врачей, произнесъ рѣчь объ эсперанто, каковая занесена въ протоколы о-ва и опубликована въ медиц. журналѣ „Hygiea“. По инициативѣ г. E. Abrahamsson. д-ръ Etzel преподаетъ въ Стокгольмѣ яз. эспер. воинскимъ чинамъ королевской конной гвардіи и, вообще, эсперанто здѣсь начинается успѣшно распространяться во всѣхъ кругахъ о-ва. Вышелъ двойной № 4—5 журн. „Esperantisten“.

Шотландія. Укоренившись въ Глазговѣ, въ особенностъ послѣ успѣшнаго о немъ доклада въ мѣстн. Королевскомъ философскомъ о-вѣ, яз. эспер. началъ прививаться въ Stirling, Uddington и въ Hawich. Съ громаднымъ успѣхомъ д-ромъ Lloyd произнесена рѣчь объ эсперанто въ Глазговѣ, въ академіи наукъ. Мѣстная пресса: — „Glasgow Herald“, „Evening Citizen“ „Wechly Scotsman“ и др. энергично поддерживаютъ нарождающееся эспер. движеніе.

Katolika“ kaj aliaj periodaj esperantistaj eldonoj, kaj ankoraŭ en esperanto „Cindrulino“, traduko de konata infana fabelo.

Svisujo. Loka esper. s-to al la tago de Kongreso pretigas eldonon en 1-vo esperanto de fama dramo de Siller „Vilhelmo Tell“. plenan tradukon de kiu tre prospere plenumis en vejsoj en Munĥeno konata esperantisto L. Meier. En urbo Olten efektiviĝis eksterordinara ĝenerala kunveno de Svisa esper. s-to pri organizado de 2-a Kongreso. Ĉeestis 35 delegitoj lokaj kaj el Francujo. Stenografia esper. ĵurnalo „Flugila Stelo“ malfermis kvaran internacian konkurson kaj por premio estos donita ekzemplero de esper. traduko de dramo „Vilhelmo Tell“. Esp. s-to en Winterthur formigis apartan komitaton, kiu devas akceptadi alilandajn kaj aliurbajn esperantistojn, vizitantajn suprenomitan urbon.

Svedujo. Disvastiĝon de lingvo esperanto intencas energieme subteni unu loka potencega s-to. Laŭ propono de Stokholma Esper. Klubo ĉiuj lokaj esper. grupoj unuiĝis Esperantistan Ligon. D-ro Krikortz en Stokholmo, en s-to de kuracistoj, diris paroladon pri esperanto, kiu estas enskribita protokolaron de s-to kaj pub. likigita en medicina ĵurnalo „Hygiea“. Laŭ iniciato de s-ro E. Abrahamsson, d-ro Etzel instruas 1-von Esperanton en Stokholmo al militistaro de Reĝa Ĉevala Gvardio kaj, entute, esperanto en tiu-ĉi lando komencas sukcese disvastiĝi en ĉiuj klasoj kaj rondoj de s-to. Aperis duobla № 4—5 de ĵurnalo „Esperantisten“.

Skotlando. Enradikiĝinte en Glazgovo, aparte post sukcesa pri esperanto raporto en loka Reĝa Filozofia s-to, 1-vo tiu-ĉi komencis inokuliĝi en Stirling, Uddington kaj en Hawich. Kun grandega sukceso de d-ro Lloyd estis dirita parolado pri esperanto en Glazgovo, en Akademio de sciencoj. Loka gazataro: „Glasgow Herald“, „Evening Citizen“, „Evening News“, „Wechly Scotsman“, kaj aliaj energieme subtenas naskiĝantan esper. movadon.

Японія. Въ Окаямѣ читаются эспер. кру-
сы. Въ сформировавшемся эспер. кружкѣ
насчитывается болѣе 546 эсперантистовъ.

E. Радвань-Рыпинскій.

Japanujo. En Okajama oni legas esper.
kursojn. En formiĝinta rondo oni kalkulas plu,
ol 546 esperantistojn.

E. Radvan-Ripinski.

Cirkulera letero de d-ro L. Zamenhof al ĉiuj esperantistoj.

La sekvanta cirkulera letero estos baldaŭ sendita al ĉiuj esperantistoj en mondo, kies nomoj kaj adresoj estas riceveblaj. Ĉar ĝi estas faksimile litografita laŭ la aŭtografia originaĵo de la Doktoro mem, sendube ĝi ŝatota de multaj, kiuj admiras nian genian Majstron kaj, ĉar ĝi enhavas personan peton de la Doktoro, estas la devo de ĉiu aparta esperantisto en la mondo senprokraste liveri la deziratan informon. Nia adresaro *) estas konfese mankhava kaj la sciigojn, kiujn ĝi enhavas, estas multloke neĝustaj. Tiuj do, kiuj ricevos la leteron, devas zorge montri ĝin al siaj amikoj, kiuj eble ne ricevis ĝin. En la kunsendata letero de la firmo Stephens kaj K^o ili prenas sur sin sendi ekzempleron al ĉiu esperantisto, kiu nur sendos al ili esperantan poŝtkarton kun la nomo kaj adreso legeble skribitaj.

Cirkulera letero.

Marto 1906.

„La glore konata firmo „Stephens' Inks“ afable proponis al mi, ke ĝi dissendos al ĉiuj esperantistoj ian leteron, kiun mi deziras adresi al ili. Farante uzon el la dirita propono, mi petas nun, ke ĉiu esperantisto volu sendi al mi (sur aparta papereto sen ia alia alskribo kaj klare legeble) la sekvantan letereton, kiu helpos al la aranĝo de tute ĝusta komuna adresaro de esperantistoj. Kun saluto al ĉiuj esperantistoj.

L. Zamenhof.

Al s-ro L. Zamenhof, str. Dzika № 9, Varsovio. Responde al Via cirkulera letero, dissendita per la firmo Stephens' Inks, mi sciigas Vin, ke mi akceptas leterojn en Esperanto kaj mia nuna adreso estas la sekvanta (Regno, lando, provinco, urbo, strato, domo, persona nomo, familia nomo, profesio aŭ specialeco, aĝo, subskribo.

Romano kun kontrabaso.

(rakonto de A. P. Ĉeĥov).

La muzikisto Smičkov iris el urbo somerlo-
ĝejon de la princo Bibulov, kie, pro okazo de
l' fianĉiĝo, devis esti vesperaĵo kun muziko
kaj dancoj.

Sur lia dorso kuŝis grandega kontrabaso
en ledaj ingoj. Smičkov iris sur bordo de l' ri-
vero, rulanta siajn malvarmetajn ondojn, kvan-
kam ne majeste, sed tamen tre poetece.

„Ĉu mi ne banus min?“ li ekpensis.
Ne longe pensinte, li senvestiĝis kaj trem-
pis sian korpon en malvarmetajn fluojn. La
vespero estis beleaga. La poeteca animo de
Smičkov komencis sin senti konforme al har-
monio de la ĉirkaŭaĵo. Sed kia dolĉa sento
ĉirkaŭkaptis lian animon, kiam, denaĝinte cent
paŝojn flanken, li ekvidis belan knabinon,
sidantan sur kruta bordo kaj kaptantan fiŝojn.
Li haltigis spiradon kaj svenetis en sekvō
de surnaĝintaj diversspecaj sentoj: rememoroj
pri l' infaneco, sopiro pri la pasinto, la vekiĝinta
amo... Dio, sed li ja pensis, ke li povas ne

*) Tutmonda Jarlibro Esperantista.

plu ami! Post tiam, kiam li perdis kredon en la homaron (lia varme amata edzino forkuris kun lia amiko, la fagotisto Sobakin), lia brusto plenumiĝis de sento de malpiemeco kaj li fariĝis mizantropo.

— „Kio do estas la vivo? Ne unufoje li demandadis sin. Por kio ni vivas? La vivo estas mito, revo... ventroparolado“.

Sed, starante antaŭ la dormanta belulino (ne estis malfacile rimarki, ke ŝi dormas), li subite eksentis en brusto ion, similan al amo. Dum longa tempo staris li antaŭ ŝi, englutante ŝin per okuloj... „Sed sufiĉe... ekpensis li, ellasinte profundan ĝemon. — Adiaŭ, mirinda vidaĵo! Por mi estas jam tempo por iri la balon al lia Princa moŝto“...

Kaj, ankoraŭ unufoje ekrigardinte la belulinon, li volis jam naĝi reen, kiam en lia kapo naskiĝis ideo. „Estas bezone lasi al ŝi memorarajon — ekpensis li. Mi aliroĉos ion al ŝia fiŝhoko. Tio ĉi estos neatendaĵo, ricevita de „nekonatulo“.

Smiĉkov mallaŭte apudnaĝis al la bordo, elŝiris grandan bukedon da kampaj kaj akvaj floroj, kaj, ĉirkaŭliginte ĝin per atripla trunketo, alroĉis al fiŝhoko.

La bukedo iris funden kaj altiris post si la belan naĝkorkon. La prudento, la leĝoj de naturo kaj sociala situacio de mia heroo postulas, ke la romano finiĝu tie ĉi, sed — ho ve! la sorto de ĝia aŭtoro estas neelpetbla: pro nedependendaĵ de l'aŭtoro cirkonstancoj la romano ne finiĝis per la bukedo. Kontraŭ sana senco kaj naturo de la objektoj, la malriĉa kaj neeminenta kontrabasisito devis ludi en la vivo de la eminenta kaj riĉa belulino gravan rolon. Apudnaĝinte bordon, Smiĉkov estis ekfrapita: li ne ekvidis sian vestaĵon. Oni ĝin ŝtelis... Nekonataj krimuloj, dum li admiradis la belulinon, forportis ĉion, krom kontrabaso kaj cilindro.

— Malbeno! ekkriis Smiĉkov. — Ho, homoj, naskiĝaĵo de vipero! Ne tiom indignigas min senigo de l'vestaĵo (ĉar ĝi estas putrema), kiom la penso, ke mi devos iri nude kaj per tio agi kontraŭ publika moralo...

Li sidigis sur l'ingon kun kontrabaso kaj komencis serĉi eliron el sia terura situacio.

„Mi do ne iros nuda al princo Bibulov — li pensis. — Tie estos sinjorinoj! Kaj ankaŭ ŝtelistoj forportis kolofonon kune kun pantalone“.

Li pensis longe, turmente, ĝis tempidoloro. „Ha! — rememoris li fine. — Ne malproksime de l'bordo, en arbetaro, estas ponteto. Mi povos resti sub tiu ĉi ponteto ĝis mallumo, sed vespere, en mallumeco, mi aliros al plej proksima dometo“.

Kontentigita de tiu ĉi penso, Smiĉkov surmetis cilindron kuŝiĝis sur dorson kontrabason, kaj tenis sin al arbetaro. Nuda, kun muzika instrumento sur dorso, li memorigadis ian antikvan mitan duondion.

Nun, leganto, dum mia heroo sidas sub ponto kaj malĝojas, ni lasu lin por ia tempo kaj revenu al fiŝkaptanta knabino. Kio okazis kun ŝi? La belulino, vekiginte kaj ne ekvidinte sur akvo naĝkorkon, rapidis ektiri la fadenon.

La fadeno streĉiĝis, sed la hoko kaj la naĝkorko ne montriĝis el akvo. Estis videble, ke la bukedo de Smiĉkov malsekumiĝis en akvo, plenakviĝis kaj fariĝis malpeza.

„Aŭ granda fiŝo alkaptis — ekpensis la knabino — aŭ la fiŝhoko sin alroĉis“.

Ektirinte ankoraŭ iom fadenon, la knabino decidis, ke la hoko alroĉiĝis.

„Kia malgajaĵo! si ekpensis — Vespere fiŝoj tiel bone kaptiĝas. Kion fari?“

Kaj ne longe pensinte, la ekscentrika knabino deĵetis siajn eterajn vestojn kaj trempis la belegan korpon en fluetojn ĝis la marmoraj ŝultroj. Ne estis facie forkroĉi la hokon de l'bukedo, kun kiu intermiksiĝis fadeno, sed la laboro kaj pacienco ĉion venkis. Post ia kvaronhoro la belulino, feliĉa kaj radianta, elsaltis el akvo, tenante en la mano la fiŝhokon.

Sed malbona sorto ŝin atendis. La malnobluloj, ŝtelintaj la vestaĵon de Smiĉkov, forportis ankaŭ ŝian vestaĵon, lasinte al ŝi nur botetolon kun vermoj.

„Kion do mi nun faros? — ŝi ekploris. — Ĉu mi iros en tia stato? Ne, neniam! Pli bone estas morti! Mi atendos, ke fariĝu mallume; tiam, en mallumeco, mi iros al onklino Aganjo kaj sendos ŝin hejmen por preni vestaĵon... Kaj dume mi kaŝiĝu sub la ponteton“.

Mia heroino, eiserĉante pli altan herbaĵon kaj kurbigante, kuris al la ponteto. Subrampante sub la ponteton, ŝi ekvidis tie nudan homon kun muzikulaĵ kolharoj kaj kovrita de haroj brusto, ekkriis kaj svenis.

Smiĉkov ankaŭ ektimis. Komence li opiniis la knabinon nimfo. „Ĉu ŝi ne estas rivera

sireno. alveninta por forlogi min?" li ekpensis, kaj tiu ĉi supozo ekflatis lin, ĉar li ĉiam havis altan opinion pri sia eksterajo. Se do ŝi estas ne sireno, sed homo, kiel kompreni tiun ĉi strangan fantomon? Por kio estas ŝi tie ĉi sub la ponto? Kio okazis al ŝi?"

Dum li solvadis tiujn ĉi demandojn, la belulino komencis reviviĝi.

— Ne mortigu min! — ŝi murmuretis. — Mi estas principino Bibulov. Mi vin petegas! Oni bone pagos al vi! Antaŭ nelonge mi forkroĉadis en la akvo la fiŝhokon, kaj iaj ŝtelistoj, forportis mian novan veston, botetojn kaj ĉion!

— Sinjorino! diris Smičkov per peteganta voĉo, mian vestaĵon oni ankaŭ ŝtelis. Cetere oni forportis kolofonon kun pantalono ambaŭ.

Ĉiuj ludantaj sur kontrabaso aŭ trombono ordinare ne scias konformiĝi al cirkonstancoj, sed Smičkov estis agrabla escepto.

— Sinjorino! Li diris iom poste. Mi rimarkas, ke vin konfuzas mia vido. Sed konsentu, mi ne povas foriri de tie ĉi en sekvo de tiuj samaj kaŭzoj kiel viaj. Jen kion mi elpensis: ĉu vi ne konsentus kuŝiĝi en la ingon de mia kontrabaso, kaj kovriĝi per kovrilo? Tio ĉi kaŝigos min de vi...

Dirinte tion ĉi, Smičkov eliris el la ingo la kontrabason. Dum unu minuto al li ŝajnis, ke, cedante l'ingon, li profanas la sanktan arton, sed lia ŝanceliĝo ne longe daŭris. La belulino kuŝiĝis en la ingon kaj kurbiĝis kvazaŭ kalaĉeto kaj li ligis la ingon per rimenoj kaj komencis ĝoji, ke la naturo donacis al li tian saĝon.

— Nun, sinjorino, vi min ne vidas. Kuŝu tie ĉi kaj estu trankvila. Kiam estos mallume, mi forportos vin aŭ viaj gepatroj. Por repreni do la kontrabason, mi povas reveni tien ĉi ankaŭ poste.

Kiam mallumo venis, Smičkov metis sur la ŝultrojn la ingon kun la belulino kaj iris al la somerloĝejo de Bibulov. Li havis la jenan planon; komence li eniris en la plej proksiman dometon kaj ricevis ian vestaĵon, poste li iros pli malproksimen... „Ekzistas nenia absoluta malbono, pensis li, levante polvon per siaj nudaj piedoj kaj kurbiĝante sub la portaĵo. Kredeble, oni min malavare rekomencos pro mia partopreno en la sorto de la principino Bibulov..."

— Sinjorino, ĉu vi oportune vin sentas? demandadis li per tono de „cavalier galant",

invitanta al kadrilo. Estu bona, ne ĝenu vin kaj disponu vin en mia ingo, kvazaŭ vi estus hejme!"

Subite al ĝentila Smičkov ekŝajnis, ke antaŭe, kovritaj per mallumo, iras du homaj figuroj.

Enrigardinte pli atente, li konvinkigis, ke tio ĉi ne estas optika trompo: la figuroj efektive iris kaj eĉ portis en la brakoj ian portaĵon.

„Ĉu ne ili estas la ŝtelistoj!" — rapide trafis lian cerbon la ideo. — Ili ion portas, kredeble, mian vestaĵon!"

Smičkov kuŝigis ingon apud la vojo kaj komencis persekuti la figurajojn.

Haltu! Li ekkriis. Haltu! Tenu!

La figuroj rigardis malantaŭen kaj, rimarkinte la persekuton, komencis forkuradi. La principino ankoraŭ longe aŭdis rapidajn paŝojn kaj kriojn „haltu!" Fine, ĉio silentiĝis.

Smičkov forlogiĝis persekutante, kaj kredeble la belulino devus ankoraŭ longe kuŝi en kampo apud la vojo, se ŝin ne liberigns feliĉa okazo.

Okazis, ke tiutempe pasis la saman vojon, irante al Bibulov, kolegoj de Smičkov: flutisto Juĉkov kaj klarnetisto Razmaĥajkin. Puŝinte sur la piedoj la ingon, ili mire interrigardis sin kaj disigis la brakojn.

— Kontrabaso! diris Juĉkov — Ho, tio ĉi estas la kontrabaso de nia Smičkov. Sed kiamaniere ĝi tien ĉi alvenis?

— Kredeble, io okazis kun Smičkov — decidis Razmaĥajkin. — Aŭ li malsobriĝis, aŭ oni lin ĉirkaŭrabis...

Ĉiaokaze, oni ne devas lasi tie ĉi la kontrabason.

Ni prenu ĝin. Juĉkov surmetis sur sian dorson la ingon, kaj la muzikistoj iris pluen.

— Diabla scias, kia multpezajo! murmuradis dum tuta vojo la flutisto. Pro nenio en la mondo mi konsentus ludi sur tia idolego.

Alveninte en la Bibulovan somerloĝejon, la muzikistoj kuŝigis la ingon sur la lokon, preparitan por orkestro, kaj iris la bufedon.

Tiutempe en la somerloĝejo oni jam ekbruligis lampojn kaj kandelabrojn. La fianĉo, kortega konsilisto. Lakeiĉ, bela kaj simpatiinda oficisto de la distrikto de komunikaj vojoj, staris en la mezo de l' salono kaj, enmetinte la manojn en poŝojn, parolis kun grafo Ŝkalikov. Ili parolis pri muziko.

— Mi, grafo, diris Lakeiĉ en Napolo konis persone violoniston, kiu faris verajn

mirindaĵojn. Vi ne kredos! Sur kontrabaso sur, ordinara kontrabaso li ludis tiajn diablajn trilojn, ke estis terure! Li ludis valsojn de Štraŭss.

— Ĉesu, tio ĉi estas neebla... ekdubis la grafo.

— Mi vin certigas! Li eĉ ludis la rapsodion de List! Mi loĝis kun li en komuna ĉambro kaj eĉ ellernis de li dum libera tempo ludi sur kontrabaso la rapsodion de List.

— La rapsodion de List... Hm! vi ŝercas...

— Vi ne kredas? ekridis Lakeiĉ— Mi do tuj montras al vi! Ni iru al la orkestro.

La fianĉo kaj grafo direktis sin al la orkestro.

Alveninte al la kontrabaso, ili komencis rapide malligi la rimenojn... kaj ha, teruro!

Sed tie, dum leganto, liberiginta sian fantazon pentras al si la finon de muzika disputo, ni revenos al Smiĉkov... La malfeliĉa muzikisto, ne kaptinte ŝtelistojn kaj reveninte la lokon, kie li lasis la ingon, ne ekvidis sian ŝatindan portafon. Ne sciante, kion pensi, li kelkfoje trapasis antaŭen kaj reen la vojon, kaj, ne

trovinte la ingon, decidis, ke li prenis malĝustan direkton...

Tio ĉi estas terure! pensis li, kaptante siajn harojn kaj fariĝante glacia.—Ŝi sufokiĝos en la ingo! Mi estas mortiginto!"

Ĝis la noktomezo Smiĉkov trapasadis la vojon, sed fine, perdinte la fortojn, iris sub la ponteton.

— Mi serĉos ŝin post tagiĝo—li decidis.

Serĉado post tagiĝo finiĝis egale kaj Smiĉkov decidis atendi sub la ponto la nokton...

— Mi trovos ŝin! murmuris li, demetante la cilindron kaj kaptante siajn harojn. Eĉ se mi devus serĉi ŝin dum tuta jaro—mi ŝin trovos!

Kaj ankoraŭ nun vilaĝanoj, loĝantaj en la priskribitaj lokoj, rakontadas, ke nokte apud la ponto estas videbla "la nuda homo kovrita de haroj kaj vestita en la cilindro. Ifoje de l' subponto aŭdiĝas kontrabasa raŭkado.

Traduk. *Manasein.*

Kio do estas la homaranismo?

Respondo al s-ro Homarano.

La novaj ideoj aperas ordinaraj en mondo ĉirkaŭitaj per la mallumo. La kreintoj de tiuj ideoj, certe, penas prezenti ilin al ĉiuj la plej klare kaj kompreneble. Sed tiuj penoj neniam donas tujajn rezultatojn kaj la dirita mallumo longe persiste restadas, kovrante la veron, kiel nigra nubo. Tio okazadis milfoje en la historio, tio, videble, okazas ankaŭ kun la hilelismo aŭ homaranismo. Ĉar dank' al kovranta ĝin mallumo, oni ne povas klare ĝis nun kompreni, kio estas la homaranismo: ĉu oni devas ĝin rigardadi, kiel ian novan religion, cu—kiel ian filozofian sistemon, ĉu—kiel moralan principon, ĉu—kiel simplan etikan societon, ĉu kiel ion ajn alian?..

Respondante al mia artikolo pri la hilelismo s-ro Homarano penis forpeli la suprediritan mallumon. Sed, bedaŭrinde, ne sufiĉe sukcesis, ĉar li serĉis la kaŭzojn de tiu mallumo ne tie, kie ili sin trovas.

Kiel unuan kaŭzon li montris la presaron (tjemonnotu anstataŭ—tjeplotu). Sed tiun presaron mi eĉ ne estas rimarkinta, ĉar pri dogmoj de hilelismo mi legis en la teksto originala Esperanta, ne rusa.

La dua kaŭzo laŭ opinio de mia estimata kontraŭulo estis mia neatenteco. Al li ŝajnas, ke mi pli ĝuste ŝatus la hilelismen, se estus leginta pri ĝiaj dogmoj ion „pli atente“. Supozo tute arbitra kaj nevera, ĉar mi legis pri ili neunufoje kaj kun deva atenteco. Tial nia „malkomprenigo“ videble estas kaŭzita ne per mia ne sufiĉe atenta logado, sed per io alia. Per kio do?

Laŭ mia opinio, la diritan ĵus malkomprenigon kaŭzis antaŭ ĉio la ne sufiĉe klara difino de hilelismo mem, aŭ pli vere, la malesto de preciza scienca respondo al la tute natura demando: kio estas la hilelismo kaj al kia kategorio de homaj kreitaĵoj ĝi apartenas?

La nomo de hilelismo aŭ homaranismo per si mem donas ja al tiuj du demandoj nenian precizan respondon, ĉar vortoj kun sufikso —ismo povas signifadi tre malsamajn kategoriojn de ideoj; iam ili signifas religiajn instruojn (ekz. katolikismo, protestantismo, anglikanismo k. s.), iam: filozofiajn sistemojn (ekz. kantismo, pozitivismo k. s.), iam fundamentajn politikajn principojn (ekz. absolutismo k. s.) k. t. p.

Al kia kategorio de „ismoj“ apartenas la hilelismo aŭ homaranismo, oni ne povas kun certeco ekkoni. Por tiu certa ekkono kaj por forigo de nedezirataj malkompreniĝoj — tre necesaj estus kelkaj klarigoj „pri la esenco kaj celoj de la homaranismo“ kaj antaŭ ĉio ĝia preciza scienca difino. Sed, bedaŭrinde, tiu ĉi difino ne estis ĝis nun donita nek per la iniciatoroj de hilelismo, nek per s-ro Homarano.

Antaŭ publika anonco pri hilelismo iu mia amiko sciigis mia private pri ĝi, kiel pri „nova religio“. Poste, traŭginte dogmojn de hilelismo kaj trovinte en ili anoncon pri estonta templo hilelista, mi estis tute certa, ke la hilelismo aperas kiel nova religio. Ĝin tiel konsiderante, mi kaj skribis kontraŭ ĝi.

Nune do s-ro Homarano konfirmas, ke „la homaranoj ne havas eĉ la plej malgrandan intencon krei ian novan religion“... Mi ĝin kredas, ĉar ne kredi ne haves rajton. Sed ĝin kredante mi ne trovas la devan respondon al la demando: kio do estas la homaranismo?

Ĉar, ke oni ne povas ĝin nomi ia filozofia sistemo, tio estas tute klara. La filozofiaj sistemoj serĉas ĉiam veron teoriant, defendas science tiujn aŭ aliaj filozofiajn tezojn. La homaranismo do al teoria vero ŝajnas esti tute indiferenta, precipe al la religia nomante ĝies esploron „afero tute sencela“: por homaranismo valoron havas nur praktika bono, plifidiga la homan vivon sur la tero; kaj por atingi tiun bonon, la homaranoj starigas siajn dogmojn kaj projektas sian majestatan templon.

Oni ne povas ankaŭ konsideradi la homaranismon, kiel moralan principon de agado, ĉar ĝi celas ne tiom internan ŝanĝon de homa koro, kiom eksteran la plej vastan organizacion en la homaro. La diro de s-ro Homarano ke „sian ĉefan religian principon la homaranoj nomis „hilelismo“ ne por honor

pli Hillelon, ol Kriston“. ne povas forigi nian malkompreniĝon kaj klarigi iom nian ĉefan demandon... Ĉar el tiu diro oni povas logike eltiri nur jenon: la hilelismo estas io, kies ĉefa religia principo nomiĝas „hilelismo“. Videble, la hilelismo oni devas diferencigi de ĝia ĉefa religia principo...

Ne estante morala principo, la hilelismo ne estas ankaŭ ia etika societo: ĉar ordinara etika societo proponas al siaj anoj nur plenumadon de certaj etikaj reguloj, dum la hilelismo postulas akcepton de siaj religiaj principoj, kiujn ĝi nomas dogmoj.

Tial ankoraŭ unu fojon sin prezentas al ni trude la demando: kio do estas la hilelismo aŭ homaranismo?

S-ro Homarano videble sentis la neceson de preciza respondo al tiu ĉi demando, kaj penis ĝin doni. Sed, bedaŭrinde, lia respondo estis donita ne en formo de scienca difino. Anstataŭ tiu lasta, li preferis uzi simplan metaforon, nomante la homaranismon — „ponto inter ĉiuj religioj“. Mi persone nenion havas kontraŭ tia metaforo; nur devas rimarki, ke pontoj ekzistas tre malsamaj: bonaj kaj malbonaj, sendanĝeraj kaj tre danĝeraj... Al kia kategorio de pontoj apartenas la homaranismo? Al mi ŝajnas, ke ĝi estas ponto, pendanta en aero kaj tial tre danĝera al vojaĝantoj...

Aliaj klarigoj de s-ro Homarano igas nin konsideri la homaranismon, kiel ian grandegan fandigilon de ĉiuj religioj kaj de ĉiuj nacioj en unu sennacian homaranan formikejon. Por atingi la kunfandigilon de religioj s-ro Homarano propones neesploradi „la komparan valoron de ĉiuj religioj, ĉar tio ĉi estus afero tute sencela“: por la kunfandigo de ĉiuj nacioj li konsilas la forigon de „barbarempa kutimo nomi landon per la nomo de unu el la gentoj, kiuj en ĝi loĝas“. S-ro Homarano fortike kredas je la efikeco de tiuj du rimedoj. Mi do daŭrugas esti skeptikulo en tiu ĉi rilato, kaj opinias, ke nek la religia indiferenteco povas alkonduki la homaron al vera religio, nek la forigo de nomoj ĝisnunaj: Rusujo, Francujo — fari rusojn kaj francojn pli bonajn en morala rilato.

Fine mi devas korekti unu eraron de s-ro Homarano. Parolante pri ĉefa principo de hilelismo li ĝin esprimas per vortoj: „agu kun aliaj, kiel vi volas, ke oni agu kun vi; ĉio

alia estas nur komentarioj*. Mi ne scias, el kie s-ro Homarano elskribis tiujn ĉi vortojn, sed ke ili ne estas Hillelaj — pri tio ekzistas neniam dubo. Ĉar Hillel' o diris jene: „ne faru al aliaj tion, kion vi ne volas, ke ili al vi faru; en tio ĉi konsistas la suno de leĝo, la ceteraĵo estas nur detaloj; vi iru kaj lernu* *). Kun tiu ĉi Hillel'a diro estas interese kompari la analogian diron de Jesuo: „Ĉio, kion ajn vi volas, ke la homoj al li faru, kaj vi al ili faru. En tio ĉi konsistas la leĝo kaj profetoj“ (Evang. laŭ Mateo, VII, 12). El tiu ĉi komparo klare vidigas, ke la vortoj elkondukitaj de s-ro Homarano estas pli proksimaj al vortoj de Kristo, ol al vortoj de Hillel'o. Kaj oni ne diru, ke la senco en ambaŭ okazoj restas la sama. Neniell! Ĉar en la vortoj Hillel'aj estas esprimita la principo de pasiva indiferenteco (vi ne faru!..), dum la vortoj de Kristo predikas la principon de aktiva virto (vi faru!..). En tio ĉi konsistas tre granda diferenco.

Tial la ĉefa principo de l'homaranismo estas esprimita en Evangelio kun pli granda forto, ol en verkoj de Hillel. Se ĝin akceptus ĉiuj rekristanoj, mi, kiel kristano, povus nur ĝui je tio el tuta mia koro.

Malgraŭ tio, serĉante ĉie la precizecon, mi devas tie ĉi noti, ke s-ro Homarano ne-prave nomas la diritan principon de homara-

nismo—religia. Ĝi ne estas precize religia, ĉar ĝi ne difinas niajn rilatojn al Dio; ĝi estas nur principo morala, kiel difinanta la rilatojn nur interhomajn.

El ĉiu ĉi kaŭzo mi opinias, ke la dirita principo, eĉ en la ĝia formuligo, donita de Kristo, se estos sola, povas plene kontentigi la religion homan senton. La religio de estonteco, pri kiu revas la homaranoj, estas ebla, sed ĝi povas efektiviĝi ne per pasiva silenta tolerado de aliaj religioj. Kia fervora amo de religia vero kaj sincera laborema serĉado de ĝi povas alkonduki la homaron al unu vera religio, kies nomo estos ne simpla homaranismo, sed Dihomaranismo.

Mi ne scias, ĉu s-ro Homarano min komprenos. Nur unu mi dezirus, ke mia simpatia kontraŭulo ekkredu, ke mi batalas kontraŭ homaranismo nur tiom, kiom ĝi ŝajnas al mi mallarĝa, — ĉar tiam ĝi efektive povas fariĝi „kontraŭreligia kaj kontraŭnacia“. Eble mi en tio ĉi eraras pro ne sufiĉa kompreno de homaranisma esenco. Sed mi sencere deziras ĝin kompreni, kaj tial estos tre dankema, se s-ro Homarano ekvolos iom pli detale klarigi, kio do fine estas la homaranismo.

P-ro A. Dombrowski.

Kovno.
7. VII. 06.

TREZORO.

Originala rakonto.

Fajra globo de subiranta suno malrapide sinmetadis maron, sendante siajn orajn lastajn radiojn, penetrantajn la fenestro en ĉambron kaj kuŝigantajn sur tablon, je kiu mi laboris. En kontoro estis sufoko. De dekstra flanko oni aŭdis ronkon de mia „lo sumila je l'estro“, kontoristo de transŝarĝo de komercaĵoj sur 12-futa rejdo, kiu ne povis elportadi mal-

dormon, kaj kiu tute fidis je mi tuj, kiam mi estis forkomandita al li, kiel helpanto. De maldekstra flanko, el apuda ĉambro estis audata parolado de iaj vesturantoj, atendantaj vaporiŝipon. Tra malfermita pordo je l'ferdeko en kontoron penetris sono de kanto je persa maniero.

Kvankam laboro ĵani sufiĉe tedis min, tamen mi elteneme daurigis ĝin kaj post unu horo, fininte ĉion, mi ekfumis cigareton kaj iris ferdekon. Tie ĉi estis pli malvarmete. De

*) Cfr. Вл. С. Соловьёвъ. Полн. собр. соч. т. VI, стр. 9.

maro per facila movo de vento sur min blovis per freŝa malseketa aero — brusto spiris pli facile. Sur debarkadero estis dezerte Ĉe direktilo sidis du — tri persoj, maldeligente parolantaj inter si. Ĵe antaŭa parto, sidante sur kuŝitaj ŝnuregoj, depageja soldato trinkis teon; ceteraj do anoj de debarkadero en pli granda parto dormis, ĉar al deka horo vespere oni atendis vaporŝipon kaj kun ĝi rapidan elŝarĝon, ŝarĝon kaj aliaj laborojn. Trairinte laŭlonge de ferdeko, mi sin levis sur dometon sidigis staritan tie benkon kaj rerigardis ĉirkaŭe.

Mallumiĝis. Sur okcidento per hela strio distingigis mortanta subiro. Sur oriento malkuraĝe, tremante ekbruladis steloj. Sur vaporŝipoj kaj barkoj, iom post iom, oni bruligis signalajn lanternojn. Ifoje estis aŭdata fajfo de foriranta vaporŝipo, longa kaj ĝema. Ifoje ekflugis ŝipeto, atake preterkuris vaporŝipeton, jetinte post si ondon kaj igante longe ondigi supraĵon de maro. Ie estis aŭdata pumpado de ankraj ĉenoj, tedanta per ĝia egaleco.

Per plena brusto mi enspiris freŝan varman aeron, en kiu, ŝajne, malestis eĉ unu pulvero kaj sin apoginte balustradon, mi rigardis malproksimen. Nia debarkadero staris flanke de i2 futa rejdo, kie dense, sin haltadis ŝipoj, kaj vido sur tiun ĉi porton de rejdo estis belega: kiel sagoj celis ĉielon altaj siluetoj de mastoj, ornamitaj per diverskoloraj lanternoj. Miloj da fajroj lumigis ŝipojn, reflektiĝis en akvo kaj aldonadis al ĝi festan elvidon. Lumturo sendadis garbojn da radioj, ekbruligantaj subite kaj estingigantaj por kelkaj momentoj.

Povas esti mi longe ankoraŭ ĝuis je malkovrita antaŭ mi pentraĵo, sed mian enspenigis interrompis paŝoj de iu. Mi rigardis malsupren. Laŭ ferdeko, sin direktante al antaŭa parto de debarkadero, iris nia kuiristo, maljuna Petro. Li haltis proksime de soldato kaj, sin apoginte borton, fumis pipeton, ofte kraĉante maron.

— Ho, bone havi multe da mono, Petro, pri kio vi enspenigis, antikvaĵo — sibite sin turnis al li depageja soldato.

— Rigardu tiun ĉi senlaborulon, kien li sidigis — mi vin ne rimarkis. Cetere, mi scias vin: vi eltrinkis jam dudek glasoj da teo kaj nun vi revas pri mono; ja, kredeble, via teo kostas tutan salajron.

— Kompreneble, ke teon mi amas, sed ne pri tia mono mi revas, jen, ekzemple, trovi trezoron, au rekte sur vojo kelkajn milojn rublojn tion ĉi mi aprobas, kaj kia do estas salajro, — aĉetu tion, aĉetu alian, — en sumo restas nenio!

— Ne povu tion ĉi diri, — instrukcie rimarkis Petro, — ne ĉiu trovaĵo kaj trezoro bona estas!

— Jen mirindan vi diris! Certe ne ĉiu: se kupra mono — malbona, do ora — tre bona trezoro.

Li ridis kaj trinkis teon, kaj mi, interesigita de tiu ĉi interparolado, dank' al senlaboro, komencis audi pli atente.

— Ne povu tion ĉi diri, — pli persiste diris Petro, — ĉiu trovaĵo havas sian sorton, kaj ĉiu trezoro estas forŝarĝita. Juna vi estas kaj scii multan vi ne povas. Ĉu eble estas tiel: vi trovis trezoron kaj bone, uzu ĝin je ŝia plezuro? Ne, vi demandu min, maljunulon, kaj mi diros al vi: kien forigis mia okulo? Jen, en tio ĉi konkludas tuta sekreto, ĝin forigis trezoro.

— Ĉu povas esti? — ekmirigis soldato.

— Povas esti, se mi diras, forigis! Kaj vi jen volas trovi trezoron, kaj mem tion ne scias, ke je ĉiu trezoro oni faras sorĉon. La mastro de trezoro forŝotis ĝin tiamaniere, ke estu tiu, kiu ĝin prenos, sen okulo, tiel ĝi devas esti.

Tia sensenca eldiro ankoraŭ pli interesigis min kaj mi duobligis atenton, penante ne lasi eĉ unun vorton.

— Ho, ve, se mi scius kaj havus tian saĝon, kian mi havas nun, — kun ĝemo daurigis Petro, — vivus mi kiel kristano kaj Dion ne kolerigus, pri trezoroj mi ne pensus. Sed ne, ĉiam diablo tiklis min: trezoro, trezoro! Tfu, estu ĝi malbenata!..

En voĉo de kuiristo oni ekaŭdis maldolĉon kaj bedaŭron pri io. Oni sentis, ke tiuj ĉi rememoroj disŝiras lian malnovan vundon kaj faras je li malagrablan impreson; malgraŭ tio ĉi, li iom silentis kaj poste daurigis.

— Jes, ne estas eble returni tion, ne eble plibonigi aferon... Kaj vi jen volas trovi trezoron!.. — Subite, kvazaŭ ekkoleriĝinte, ironie diris li. — Cetere, iam mi ankaŭ volis, malŝaĝa mi estis, ne povis antaŭvidi malfeliĉon kaj bone mi punita por tio ĉi...

— Sed kiel do tio ĉi okazis, Petro, — interrompis lin soldato, — kiamaniere tiu ĉi trezoro forigis vian okulon? tion ĉi mi ne tute komprenas... kaj larĝe oscedante li komencis ekfumi cigareton.

Kiam ekflamis alumeto, mi ekvidis vizaĝon de kuiristo, ŝtaranta flanke al mi kun rigardo metita malproksimen. Efektive, sur lia vizaĝo brilis nur unu okulo, kaj sur loko, kie iam estis dua, mallumis negranda malplena kavo.

Dume li parolis plu.

— Nenion estas kompreni tie ĉi: ne sorto estis posedi trezoron, sekve, tian forŝorĉon faris mastro de tiu ĉi mono, kiun mi trovis... Ho, delonge jam tio ĉi estis, kredeble antaŭ kvardek jaroj, kaj mi estis deka, au deku — jara knabo. En tiu tempo, en nia vilaĝo maljunuloj multe rakontis pri trezoroj. Jen, audante, mi ricevis pasion al ĝi kaj jam ĉiŝloke pensis mi pri trezoroj: hejme kaj en kampo. Ĉe laboro kaj ripozante, ofte eĉ en sonĝo mi vidis ĝin malbenatajn; jen, kvazaŭ, mi trovis multe, multe da arĝento kaj oro; mi rapide ŝarĝas ĉiujn poŝojn kaj eĉ en buŝon prenas, sed moneroj ĉiam foriĝas kaj ruliĝas pli malproksime, kaj mi, ĝin kaptante, ceteran perdas. Kiam do mi vekiĝadis, forestis ĉio, nur kapo doloris, ŝvito verŝis vizaĝon kaj laciĝon mi sentis, kvazaŭ iris verŝtojn duede.

Proksime, ekkrieginte per potenca fajfilo, trakuris vaporŝipo. Kun muĝo surŝovis ondo, ĵetita per ĝi, kun plaudo baris debarkaderon, ŝanceliĝis ĝin kaj kuris en malproksimon, por ke senfortiĝi, kaj malaperi en akvoturno de maro.

— Kaj pliaĝa mi fariĝis, sed ĉiam pensis pri trezoroj, — daŭrigis kuiristo, — poste mi havis monon kaj preparis al si feran bastonon. Se estis festo, mi ĉiam iradis kaj pikis teron, tio estas, ĉu ne trovas mi ion; kaj en antaŭpaska semajno do mi tute ne dormis, ĉie rigardis, ĉar maljunuloj certigas, ke en tiu tempo trezoroj briliĝas per blua fajro kaj se vi ĝin ekvidos — prenu — tutaj estos viaj... Sed ĉio estis same: nenion trovis mi, neniajn fajrojn mi vidis. Kaj fine tedis min tia laboro; serĉi vane ja al ĉiu tedus! Sed jen mi edziĝis. Viva ŝi estis virino, estu al ŝi ĉielo, batis min ŝi per tiu sama bastono kelkfoje, fleksiĝis ĝin, forĵetis ĝin, kaj al mi diris: „ne kuraĝu, Petro, pensu bagatelojn, pensu pri edzino, pri dometo, — ĝi pli bone estos“.

Ne koleris mi, ĉar saĝe ŝi parolis kaj vero en tiu ĉi konkludis granda, — sekve, oni ne povis koleri.

De tiu tempo pli trankviliĝis mi anime. Infanoj naskiĝis, du mi havis, vivaj kiel patrinino, kun ĝemo klarigis li, — kaj bone estis al mi, mi havis propran familion... ne tiel estas nun. Kaj post do trezoro okazis malfeliĉon.

Li silentis. De sudo ekblovis varma vento.

— Nu? — oscedante diris soldato:

— Nu, unufoje okaze mortis mia Barboso.

Bona ĝi estis hundo: ĝin mi ne vendus eĉ por dek rubloj, vera amiko kaj mastra gardisto, nenium volis scii, krom mi. Nu jen, prenis mi ĝin por vosto kaj tirisje kampon. „Oni devas enterigi ĉe kverko, kiu kreskis proksime de vilaĝo“... pensis mi. Venis mi al kverko kaj komencis fosi kavon, mem do mi pensas: „ho, vivo nia, jen ekzemple Barboso: vivis, vivis kaj mortis... nu, bone, mi ĝin interigas hodiaŭ, morgaŭ do povas esti oni min enterigos“, kaj timeto trakaptis min...

Sed jen, kavo estas preta. Mezurigis mi ĝin kaj pensis: „ne sufiĉe. ne maldiligentu mi, pli profunde amikon enterigu“... Ree ekfosis kaj elĵetis mi teron, eksonis io, rigardas mi kaj ne kredas al okuloj: en kavo! kaj supre kuŝas oraj moneroj. „Ne eble, mi pensas, sonĝo, ne, ne sonĝo“... traviŝis mi okulojn, batis piedon per fosilo — dolore, ekpaleis moneron — vera, sekve, ne sonĝo... Kaj kio estis poste kun mi, mi ne memoras bone, mi scias nur, ke tremis mi, laboro malprosperis, en okuloj turniĝis ĉio kaj mi ĉiam kolektadis monon. Tutan teron, kiu kuŝis supre, mi transprenis po peceto, eĉ unu moneron mi ne lasis, poste forprenis mi kaldroneton, kovris ĝin per vesto kaj komencis pli profunde fosi. Por kio? demandu, tia jam estas homa aŭdeco: ĉiam malmulte kaj malmulte!

Fosis mi tiel longe, longe kaj kiam konscio revenis al mi, jam bone malmuĝis. Rigardas mi, mia Barboso kuŝas trankvile, nur ĝia ventro pligrandiĝis. Klara estas afero: mi tuj metis ĝin en kavon, surŝutis ŝiel per tero, kaj mem, kiel eble, rapidis hejmen. Iras mi kaj miaj piedoj kvazan teron ne palpas. „Jen kia estas trezoro; fine do mi trovis ĝin; kaj rapide do mi riĉiĝos; ekvivis mi kiel sinjoro kaj oni salutados min!“... pensis mi.

Venis mi hejmen. Edzino, vi mem scias virinan aferon, kiel kolerektornos al mi: „Vi“, —

parolas ŝi, — „kien forestis?“ Sed kiam rigardis min, silentigis sian voĉon: „Kio“, — parolas ŝi, — okazis kun vi, Petro hiskiamon vi manĝis, aŭ frenezigiĝis?“ „Ne por via“, — mi parolas, — „virina saĝo estas tiu ĉi afero, donu vespermanĝon, — ĝi pli bone estos; kio do okazis kun mi, vi ekscios poste; sciu ankaŭ, ke de nun mi estas por vi ne simpla Petro, mi estas sinjoro, Petro Ivanoviĉ, jen kio! komprenu, kiel vi volas!..

Timis min vespermanĝo, virino do ĉiam malrekte rigardas min, sekve, kio estos plu. Nu, kaj mi ne turnas je tio ĉi atenton, vespermanĝis kaj diras mi: „Vi, Matrjono, viŝu pli rapide vazon kaj iru monon kalkuli, mi rampos sur fornon. Kaj mi rampis, bruligis kandelon, superpendis fenestron per vesto, srarigis kaldroneton kaj komencis dismeti monon je amasetoj. Dismetadis mi longe kaj fine eraris en kalkulo.

— Venis virino, ekvidis tian riĉaĵon, ekĝemis kaj eĉ vorton ne povas diri ŝi. Tremas, kiel folio tremola, kaj murmuretas: „Petro“, — ŝi diras, — „kiun vi rabis? Ho, ne! pekoj niaj malfacilaj!“... Pro kia diablo vi ĝemas“, — diras mi, — „triobla vi malsaĝulino! nenium mi rabis. Dio feliĉon donis, — trezoron mi trovis!“... Ekploris ŝi, kaj poste ekridis, mi do ĉiam kalkulis, kalkulis... Dek da centoj, sekve, milo estis de dukatoj multepezaj egalaj akurataj...

— Jes, kaj de tiu tempo ĵem ne havis mi trankvilon, nek manĝi, nek dormi, regule mi ne povis, ĉiam pri dukatoj pensis kaj kalkulis ĝin. Nu, kaj dume djablo ankaŭ maldormis, li ĉiam langon al mia virino tiklis. Oni scias ja virinojn! jen ŝi elbabilis: „mia Petro nun estas jam sinjoro, Petro Ivanoviĉ, trezoron trovis.

— Kaj ĉiuj komencis paroli pri miaj dukatoj.

Eksciis pri tio ankaŭ patro. Venis kun frato; „Vi“, — li diras, — „Petro, fordonu al ni trezoron, mem pripensu: ĝi senutila estas por vi, por ni do ĝi utiligos!“... „Ne, patro“, — mi diras, — „ne povas esti tion ĉi, mortigu min, sed mi ne fordonos!“... „Via volo“, — li diras, — „de bona koro mi proponas al vi tion ĉi kaj, se vi ne obeas, riproĉu sin mem!“... kaj foriris.

Pasis tiamaniere tagoj tri kaj ĉio estis bone. Nur en sabato vespere, antaŭ la dimanĉo, bone mi tion ĉi memoras, iris mi en pre-

ĝejon. Aĉetis mi kandelon al Sankta. Nikolao kaj diligente metadis salutojn, ĉion sekve mi faris, kion devas fari kristano. Poste mi revenis hejmen, vespermanĝis kaj iris dormi. En la komenco ne povis mi ekdormi, ĉiam mi pensis pri dukatoj, kiel mi metos ĝin aferon, kiel komencos riĉiĝi kaj fariĝos sinjoro, — kaj laciĝis mi tiel, ke ne rimarkis, kiam ekdormis...

— Dormas mi kaj nenion sentas; sed jen, mi aŭdas, ekfrapis io kaj ekĝemis precize, tiel ĝemas mia Matrjono. „Kian djablon al ŝi mankas“, — mi pensas, — „jen, maltrankvilema“... kaj subite, kiel ekbatis min io je l'kapo kaj rekte en okulon — patroj miaj!..

Dum kelka tempo li silentis kaj poste daŭrigis.

— Eĉ rememoro estas malfacila. Batis ĝi min forte, forte kaj kvazau fulmo ekbrilis en okulo; nu, jen, tiel diru ni: nun estas malmale, se mi ekhakis per hakilo vian vizaĝon kaj poste sub nazo ekbruligos elektran lanternon, estus precize tiel same.

— Ekĝemis mi dolore kaj plendeme. Sub koro oni eknauzis, en okuloj sin ekturnis ĉio, gorgon sufokigis iu, bruston oni ekpremegis. „Morto venis!“... mi pensas kaj jam nenion sentis pli.

— Dio scias, kiom da tempo mi kuŝis tiamaniere. Sed jen, aŭdas mi paroladon. Malkovris mi okulon — en ĉambreto multe da homoj; sur planko kuŝas mia Matrjono kun infanetoj bluaj kaj rigidaj, ĉar mortaj jam estis; kesto, en kiu kuŝis dukatoj, staris disbatita. Oni ekpremis mian koron, kapo dolojas, brusto ne povas spiri... kaj de tiu ĉi tempo mi longe ne scis kion oni faris ĉirkaŭ mi — febro min traktis.

— Jen, tiel ĝi estis, pli bone ne rememori... Nu, kiel do vi supozas, kiu mortigis mian Matrjonon kaj infanetojn, al mi do forigis okulon kaj ne mortigis min nur pro okazo? kiu? Patro mia propra kun frato! Nu? Ĉu ŝerĉa estas afero! Dio, pardonu nin pekaĵn! sangan parencon ne domaĝis ili, kaj kiu estas kulpas? — trezoro malbenata, tia, sekve, estis metita ĝin forsoŝo. Ne vane tion ĉi diras maljunuloj, ili scias, jes!..

Li ĉesis rakonti. Estis jam tute malmale, sed multenombraj steloj, brilantaj sur ĉielo, iom distrigis mallumon kaj estis poveble vidi malproksime, kio fariĝadis sur reĝdo.

— Nu, kio do estis plu, vi, certe, forprenis monon? — kun avido en voĉo, demandadis soldato.

— Monon? estu ĝi malbenata, oni ĝin prenis en regnan kason. — respondis kuiristo, preparante kaj ekfumante pipon, — patro kün frato estis juĝitaj kaj, malgraŭ mia pardono, oni sendis ilin en punlaboron, kaj mi, kiam saniĝis, revenis vilaĝon en sian dometon: rigardas mi — dezerte... Neelporteble malfacile fariĝis al mi. Supozis mi iri monaĥejon, sed koro ne havis volon kaj iris mi sur Volgon-patrineton vivon pasigadi. Dudek kvin de jaroj mi ĵem vivas tie ĉi — sur akvo oni ŝajnas al koro pli facile... Nu, kaj vivi jam restis ne multe...

— Rigardu, oni ŝajnas nia vaporŝipo! — subite sin leviĝis soldato, montrante per mano iajn lanternojn, moviĝantajn en nian flankon.

— Jes, efektive nia, — konsentis kuiristo.

Ni iris kontoron, prenis binokion kaj komencis rigardi. Efektive, al ni iris vaporŝipo, kiun ni atendis.

— Veku estron, — ordonis mi al ŝipano.

Post kvarono da horo ĉiuj anoj de debar-kadero renkontadis jam venintan vaporŝipon.

Originale verkis

Witold Winnicki.

19.
IX. 05 j.

Milito kaj paco en la aforismoj.

(Por kaj kontraŭ).

de M. Sokolovski.

Paco estas sonĝo de milito.

Dekursel.

Nabur, honorata kiel fondinto de niatempa scienca kritika ellernado de antikva romana regna vivo, en la komenco de XIX jarcento skribis, ke — „milita fulmotondro estas same bonfaranta por grenkampo de historio de homaro, kiel printempa, puriganta l'aeron, fulmotondro“. Heroo de patruja milito (1812 j.), grafo Benigsen, okulvidanto de tio, kiel „oceano de tero englutis grandan armeon“, konfesis, ke „milito estas same honesta, kiel ĉiu metio“, Fama Leibnitz, samtempulo de Petro Granda, ironie diris, ke „paco estas ebla sole en la tombejo“. Buast opiniis, ke „absoluta paco same estas malebla, kiel kaj senmoveco de oceano“, Senmortema „blanka generalo“ Skobelev konkludis pri neevitebleco de milito el tio, ke milito estas necesa — „por ke senigi maldiligantan regnanon, eniĝintan sole materialajn interesojn, lian apation kaj por ke reveki kaj subteni en la popolo celadon al altaj idealoj“: laŭ vortoj de Skobelev, „neni-

am venos tiu tempo, kiam ni estos kapabla senesti milito; Altiganta societan moralecon signifo de milito konfesiĝis kaj de verkistoj: tiel ekz. Dostojevski skribis, ke „longa paco bestumas homon“, kaj Zola, — ke „milito estas necesa kaj utila“, kaj ke „tutmonda disarmiĝo elvokus de si ion similan je moral-falo“. Fera kanclero Bismark per sia glora regna saĝo konfesis, ke „unuecon oni povas krei nur per sango“, Lia kuneaganto Moltke parolis, ke „tutmonda paco estas revo, kaj al tio do. nebona revo“. Enfine, milito estas necesa apartenajo de homara kulturo. Laŭ Prudon „milito estas vivo“. Laŭ rimarko de Dragomirov „en batalo — tuta senco de vivo; se oni ne estus milito, ĉesigus vivo!“ Farante paralelon inter vivo de naturo kaj vivo de homaro, Zola konkludas, ke „milito — leĝo de naturo“, kaj ke en naturo „ĉiama kampo de sangbalado“. Li esprimas eĉ pli difine kaj starigas la demandon pri tio: „ĉu ne estos fino de militoj antaŭsciiganto pri fino de mem homaro“. En originala lingvo de Lermontov penso pri milito, kiel pri historie-necesa apero, elverŝiĝas en belegan versaĵon:

Milito!.., Song' por hom' konata
De kiam antaŭ senmakula
Oltar pereis de l'man' frata
La frato...

Sed de la alia flanko ankoraŭ el griza profundo de centjaroj aŭdiĝas voĉo de histo-

riisto Herodot, enmetanta buŝon de Krezo, sinturnanta al Kiro la vortojn: oni estas nenium malprudentulon por ke preferi la militon por paco: dum paco filoj entombigas la patrojn, dum milito patroj entombigas la filojn". Antikve-romana poeto Tibul, entute malfavore rilatiganta al milito, penadis klarigi la kaŭzon de milito per deziro de riĉiĝo kaj skribis, ke al apero de milito sur tero

„La oro estas kulpo de riĉulo; militoj malestis
„Kiam dum tagmanĝo staris nur faga pokalo...

Imperiestro Paŭlo I diris: „Mi amas militaferon. sed malamas militon“. Lia kronportanta filo—grandegulo, atendinta en sia „ĉapo el fandita oro“ la alian grandegulon „el malproksimaj fremdaj landoj“, same jesigis, ke „milito—terura afero“. Princo Barjatinski iom maldelikate parolis, ke kondiĉo por triumfa fino de milito li opinias: „riĉecon, forton, malhumanecon kaj. malhonestecon“, aljuĝo maljusta, ellasanta milojn de aliaj cirkonstancoj pri kiuj tute juste eldiris Petro Granda— „ĉe bonaj ordoj kaj ĉe kuraĝaj koroj bona armilo estas plej forta objekto kontraŭ malamiko. Delikata Siller, plej glora el poetoj de ĉiuj landoj kaj centjaroj, parolis, ke „dieco de glavo estas terura“ kaj ke „sur reĝkrono hele brilas sole perloj, sed ne vundo kaj sango, per kiuj ili estis akiritaj“. Saĝegeco de hebrea Talmudo komparas la signifon de paco por mondo kun signifo de acidaĵo por pasto. Elokventeco de Cicerono jesigas, ke „leĝoj silentas dum militagado. Marij same diris, ke bruido de armilaro malhelp'as al li aŭdi, kion diras leĝoj. Pirogov, vidinta la militon en postaarmeo, kie ne estas animiĝo por batalo, „kie prilaviĝas vundoj, aŭdiĝas ĝemoj de mortantoj kaj estingiĝas junaj vivoj“. sprite nomis la militon en medicina lingvo— „travmatika epidemio“. Fenelon sarkazme komparadis malamikajn fortojn kun formikoj „kiuj pridisputadis unu ĉe la alia la polveron en la amaso da kotaĵo“. Vereŝagin sufiĉe nedifineble esprimis: „Milito, milito, milito! kia terura vorto! Io nebona sentiĝas en vi“. Baronino Sutner en sia, tiom brueginta konata verko, patetike ekkrias—milito estas malconfeso de kulturo; ĝi estas reveno al barbareco kaj nature tiras poste ŝi ĉiujn antaŭsignojn de sovaĝiĝado kaj „milita situacio“. ĉu komprenas skribanto jenan vorton sur papero, metita sur verda drapo de lia skribotablo,

ke lia plumo estas trempita flamon, sangajn larmojn, morteman venenon de infekta malsano. Saĝegeco de rusa popolo sprite esprimiĝas en proverboj: „militon agrable aŭdi, sed malagrabla vidi“; „Dio donis pacon kaj djablo malpacon“; „Sango—ne akvo“; „milito per mono formanĝas kaj per sango superverŝas“; Pallas trovis militon malamiko de muzoj, sed Prudon kvaŝaŭ kontraŭdire al jena opinio skribis: „forprenu la ideon de milito kaj mitologio estos malebla; dioj havos nenian sencon: mi diros pli: dioj ne trovos, kion fari“. Enfine estas sciata tuta vico de mallongaj sentencoj, parolantaj pri milito, kiel pri malfeliĉo. Tiel, laŭ Fillmor: „milito estas terura disputo inter regnoj“; laŭ Stronin „milito estas apero regresa kaj plej kripla; laŭ Lomonosov:

En batal' bolas sang' kun tero
Kaj kontinent' kun mar' malpacas“.

Laŭ Buast „milito estas proceso, kiu ruinigas eĉ tiujn, kiuj ĝin gajnas“, laŭ Klark, milito „estas supro de malprudentegeco“, laŭ Kant, „milito — unu el grandegaj malfeliĉoj, rompantaj leĝon de homaro“. laŭ Klopŝtok; „milito estas pendigita de laŭroj furio“.

En kies flanko plipezo? ĉu praviĝos en la estonteco antaŭdiro de Raĥelo pri tio, ke venos tempo, kiam oni ĉirkaŭrigardados „nacion fierecon, kiel memamon, kaj militon, kiel lepron?“ ĉu supersatiĝos de siaj oferoj avidema dio de milito? ĉu foriĝos el superplanko de tutmonda sceno milito. kiun Vasilevski nomas „eterna feerio“? Almenaŭ por nuna tempo, estas justa esprimo de fon der Golc pri tio, ke „militoj estas neevitebla sorto de homoj“ kaj „eterna paco estas malalirebla en jena mondo por mortemuloj“. Egalmezure estas justa sentenco de Fragolet, ke „por subskribo de oportunaj aljuĝoj plejbona plumo estas bajoneto“, Volu publicistoj kun ŝaumo ĉe buŝo skribas simile al Ernesto Javiss, ke „limoj dentigitaj, fervojoj, aliformiĝis ilon por milito; sciencoj estas avokitaj al servo de ruinigado“.

Tamen decas, pro nepetlegebla forto de objektoj, pro neforigebla leĝo do homara historio, ripetita kune kun Napoleono III esprimon: „homo ĉiam restos homo: li amos sian sangan kaj malamos la malamikon. Oni devas konsenti kun Bismark, ke „rajto sin detenas per bajono“, Oni devas konfesi periodecon de mi-

lito. kaj paco, pri kiu. Prudon skrbli, ke ĝi ekzistas simile al alternado en vivo de indvidiumo de sendormo kaj dormo, en vivo de laboristo—perdo kaj reveno de fortoj kaj en politika ekonomio—produktado kaj konsumado.

Oni decas proklami, kiel esprimis Moltke tian alternadon: se vi ne mortigos,—vin mortigos!“

Traduk. E. Radvan-Ripinski.

Registro de artikoloj (en esperanto) esplorantaj nomitan lingvon internacian kaj manlerojn de ĝia propagando.

- Ĉu la lingvo internacia povas esti latina?, — L. Beaufront, L'Esper. 1904, №№ 8, 9, 10, 12; 1905 № 1.
- Ĉu la lingvo Esperanto estas malfacila?, — I. Ostrovski, Esperanto, 1905 № 1—2.
- Ĉu Esperanto ne enhavas sufiĉe da germanaj radikoj?, — M. Merdtens et Th. Hopf, Svisa Espero 1904 № 4.
- Ĉu Homero dormas?, — P. Ahlberg, L. I. 1902, № 9.
- Ĉu mi devas plendi, ke mi ellernis Esperanto?, — V. Langlet, L. I. 1896 № 9.
- Ĉu ni progresas?, — L. Zamenhof, Esp-sto 1892, № 7.
- Ĉu ni sukcesos kaj kiamaniere?, — L. Beaufront, L'Esper. 1900, №№ 32—33, 34, 35, 36, 1901 № 39.
- Deklaro de Esperanto, — N. Borovko, Jarlibro Esper. 1897.
- Dek konsiloj al la esperantaj tradukintoj, — Pasanto, Rev. Int. 1902 № 3.
- De la Redakcio de la eldonoj de „Posrednik“, — Esp-sto 1895, № 2.
- Delegacio por la enkonduko de helpa lingvo internacia, — Rev. Int. 1902 №№ 1, 2, 3, 4. L'Esper. 1901, № 40.
- Demandaro, — Hol. Pioniro, 1902, № 4.
- Demandoj, — La Lumo, 1903, № 10.
- Demando, — La Scivola, L. I. 1901, № 2—3—4.
- Demandoj kaj respondoj, Esp-sto 1894, №№ 9, 11.
- Demando pri „averti“, R. Bricard, L. I. 1903 № 5.
- Demando pri „lasi“, D ro Phillipet, L. I. 1903 № 5.
- Demando pri „senco“, „frenza“, — P. Fruictier, L. I. 1903, № 5.
- XIX jarcento kaj internacieco, A. Kofman, The Esper. 1904, № 12.
- Deŝira mura kalendaro por esperantistoj kaj la propagandaj poŝtkartoj, — VI. Visotskij, L. I. 1902, № 9.
- Dialektoj en esperanto, — Ch. Lambert, L. I. 1903, № 7.
- Diversaj rimarkoj pri esprimoj kaj vortoj uzitaj en Scienca Revuo, — Int. Sc. Rev. 1904 №№ 4, 6, 8, 10, 11.
- Eĉ vi . . . sinjorinoj!, — La Lumo 1902, № 1.
- El „Aldono al Dua Libro“, — L. Zamenhof, Ĉes. Esp. 1903, №№ 1, 2, 3.
- Elektado de lingvo internacia, — K. Boguŝević, L. I. 1901, № 10—11.
- Ellaborado de nia lingvo, — M. S. Rakitski, L. I. 1898, № 6—7.
- El la komencoj de Esperanto, — L. Blumental, L. I. 1904 № 12.
- El la mondo Volapiika, — I. Kajš, Rev. Int. 1902, № 2.
- El la tempo pasinta, — L. Zamenhof, Esp-sto 1895, № 1.
- El la mondo Volapuka, — V, Esp-sto 1895, prova num.
- Elparolado, — La Lumo 1902 №№ 6, 11.
- El raporto al Kongreso de l'paco 1897, — Gaston Moch, L. I. 1897 № 12.
- Enketo de esperantistoj de la serio XXII, — Rev. Int. 1902, № 2.

- En la vojo de l' progresado, — La Lumo, 1902, № 5.
 Esperantistaj propagandiloj, — Hol. Pioniro 1902, № 2.
 Esperantaj sonoj, — R. Lloyd, Th. Esper. 1904, № 12.
 Esperantistaj vokaloj, — R. Lloyd, Th. Esper. 1904, № 11.
 Esperanta sintakso, — Ch. Lambert, L. I. 1903 № 9, 11.
 Esperanta stenografio, — Hol. Pioniro, 1902, № 8.
 Esperantista idaro, E. Radvan-Ripinski, L. I. 1902, № 3.
 Esperantista kalendaro, E. Radvan-Ripinski, L. I. 1899, № 7.
 Esperantista muziko, L. Cogen, Belg. Son. 1903, № 7.
 Esperantista trezorejo, E. Radvan-Ripinski L. I. 1903 № 11.
 Esperantistaj vesperkunvenoj, E. Radvan-Ripinski L. I. 1902 № 9
 Esperantistaro humana, — N. K.-G. L. I. 1898. № 2.
 Esperantistoj aktivaj kaj pasivaj, — Arero, L. I. 1900, № 6—7.
 Esperanto ĉe scienculoj, — M., Int. Sc. Rev. 1904, №№ 2, 4, 5, 6, 8, 10.
 Esperanto dum la pasinta jaro, — P. Fruictier, L. I. 1902, № 1.
 Esperanto en instituto, — L. Beaufront, L'Esper. 1899. № 14.
 Esperanto en kelkaj internaciaj servoj, — L. E. Sepulveda-Cuadra, Ant. Esp. 1904, № 11.
 Esperanto kaj kolektistoj, — L. Cogen, Belg. Son. 1903, № 11.
 Esperanto kaj kongresoj internaciaj, — L. I. 1898, № 6—7.
 Esperanto kaj laboreco, — La Lumo 1902, № 9.
 Esperanto kaj la naturo, — Sveda blindulo, L. I. 1903, № 11.
 Esperanto kaj la popoloj nelatinaj, — L. Beaufront, L'Esper. 1901, № 44—45.
 Esperanto kaj pedagogio, — C. Bourlet, Th. Esper. 1904, № 8.
 Esperanto kaj rusoj, — A. Kofman, L'Esper. 1898 № 8—9.
 Esperanto kaj Volapük, — L. Zamenhof, Germ. Esp. 1905, № 3.
 Esperanto, kiel lingvo internacia, — Kanev, Rondir. 1902 №№ 6, 7—8.
 Esperanto por ŝakludantoj, — J. Ellis, L. I. 1903 №№ 9—10.
 — Leo, Belg. Son. 1904, № 21.
 Espéro Katolika, — E. Peltier, La Lumo 1903, № 3.
 Esprimaro, — Garmondo, L. I. 1905, № 4.
 Eterna Kalendaro, trad. de E. Radvan-Ripinski, Rondir. 1904, № 2—3.
 Evolucionismo, — T. Masaryk, Ĉes. Esp. 1903, № 7.
 Evolucio de lingvo internacia, — Sirius, Rev. Int. 1902, № 3.
 Evolucio mortiga, — L. Beaufront, L'Esper. 1903, № 71.
 Facileco de Esperanto, — I. Ŝirjaev, Belg. Son. 1903, № 7.
 Faktoj kuriozaj, sed tre gravaj por ni, — M. S. Rakitski, L. I. 1902, № 10.
 Fantazio, — Ikso, L. I. 1898, № 11.
 Financa demando, — Esp—sto, 1894, № 7.
 Financa komitato — Malnova Esp—sto, L. I. 1903, № 6.
 Fina rezultato de la voĉdonado, — L. Zamenhof, Esp—sto, 1894, № 11.
 „Firmaĵo“, — P. B, L. I. 1903, № 12.
 Folieto de „Posrednik“, — L. Zamenhof, Esp—sto 1895, № 2.
 Fondo de „Gastama Ligo“, V. Kurmanajev, L. I. 1902, № 9.
 Fonetiko en esperanto, — F. Chaufoureaux, L. I. 1898, № 11.
 Fonetiko kaj belsoneco, — I. Seleznev, Rev. Int. 1902, № 4, 5.
 Fonetike aŭ ortografie, — V. Ŝmurlo. L. I. 1898, № 11.
 Frazologio, — L'Esperantiste 1898 №№ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12.
 „ „ „ 1899 №№ 13, 15, 16, 18.
 „ „ „ 1900 №№ 27, 29, 35.
 „ „ „ 1901 №№ 41, 44—45, 47.
 Fremdaj societanoj, L'Esper. 1899, № 14.
 Fundamenta regularo de S. I. R. — L. I. 1902, № 12.
 Fundamentaj reguloj por la vortfarado en Esperanto, — R. Strom, L. I. 1905, № 1.

- Fundamenta verko, — L. Zamenhof, Esp—sto 1893, № 5.
 Gazetoj rondirantaj, — P. Bavay, L. I. 1902, № 3.
 „Gnejsa“, — L. I. 1903, № 12.
 „Goeto“, — P. B., L. I. 1905, № 5.
 Gottfried Wilhelm Leibnitz kaj lingvo tutmonda, S. Š., L. I. 1896, № 4.
 Gramatikaj konsideroj, — P. Nysten, L. I. 1899, № 7.
 Gramatikaj rimarkoj, — L. Beaufront, L. I. 1897, № 6—7.
 Gramatika punkto, — P. F. L. I. 1902, № 12.
 Gramatikaĵo, — Atomo homara, L. I. 1897, № 12.
 — „Rezultato“ kaj „Scienculo“, L'Esper. 1904, № 11.
 Grandaj literoj, — La Lumo, 1903, № 9, 10, 11.
 Granda kalumnio, — M. S. Rakitski, L. I. 1900, № 9.
 Granda manko, — V. Devjatnin, L. I. 1896, № 10—11.
 Gravaj vortoj de d-ro Zamenhof, — Rev. Int. 1902, № 2. 3.
 Graveco de la ĵurnaloj nacie-esperantistaj, — L. Beaufront. Esperanto 1905, № 3—4.
 Historio de Esperanto, — L. Beaufront, L'Esper. 1903 № 64, 65, 66, 70; 1904, № 3.
 Homaro kaj la novaj ideoj. — Hr. Popov, L. I. 1901, № 12.
 Hospitium, — V. Gernet, L. J. 1898, № 11.
 Iaj pensoj pri la rifuĝo al la oferecemo de la esperantistaro, — P. Nysten, L. I. 1898, № 11.
 Ideoj pri „Multatuli“, — Hol. Pioniro, 1902, № 7.
 Ideo de l'paco, — F. Passy, Ĉesky Esp. 1903, № 10.
 Impresoj post la ricevo de l'unua numero de nia gazeto por 1899 jaro, M. Rakitski, L. J. 1899 № 11.
 Internacia korespondado, — L. Beaufront. L'Esper. 1902, № 54.
 Internacia korespondado esperanta, — L'Esper. 1900, ald. 14.
 Internacia korespondado de junaj esperantistoj, — Šes. Esp. 1903, № 11.
 Internaciaj esperantistaj societoj, — P. Nysten, L. I. 1901 № 7.
 Internacieco kaj logiko, — G. Kolovrat-Ĉervinski, L. I. 1904, № 4.
 Io pri belsoneco en esperanto, — G. Kolovrat-Ĉervinski, Rusl. Esp. 1905, № 1.
 Iru kaj predikadu!, — V. Kurmanajev, L. I. 1902 № 4-5.
 Iubileo de volapuko, — K., Ĉesky Esper, 1903, № 7.
 Ivan Osipoviĉ Seleznev, nekrologa noto, — Ĉes Esper. 1904, № 1-2.
 „Kalejdoskopio de Esperantistoj“, — La Lumo 1903, № 2.
 Kalejdoskopio de lingvo internacia, — Jarlibro Esp. 1897.
 Kapitalo de d-ro Zamenhof, — V. Gernet, L. I. 1897 № 4.
 Kelkaj demandoj, — C. Kolovrat-Ĉervinski, L. I. 1904, № 9.
 Kelkaj faktoj por propagandistoj, — E. Harville, L. J. 1905, № 2.
 Kelkaj interesaj opinioj pri „Revuo Internacia“, — Ad. Altenburger, Rev. Int. 1902, № 2.
 Kelkaj malbonaj esprimoj, — T. Ŝĉavinskij, L. I. 1903, № 5.
 Kelkaj rimarkoj pri nunaj demandoj, — Th. Cart, L. I. 1904, № 12.
 Kelkaj sciencaj vortoj, — Int. Sc. Rev., 1904, № 1.
 Kelkaj vortoj pri unu projekto plibonigi la lingvon Esperanton — A. Kofman, L. I. 1896 № 4.
 Kelkaj vortoj pri la artikolo: „kiel faciligi ellernadon de nia lingvo“, — V. Gernet, L. I. 1898, № 11.
 Kiaj parencaĵoj estas inter la lingvo Esperanto, kaj la lingvo rusa, — G. Kolovrat, Esperanto 1905 № 5-6.
 Kial tiom diskutadi, — L. Beaufront L'Esper. № 72.
 Kiel aranĝi propagandon de nia lingvo, — M. S. Rakitski, L. J. 1897, № 12.
 Kiel Esperanto ne kapon, sed tempon mian prenis, A. Beauchemin, L. I. 1901 № 10—11.
 Kiel faciligi ellernadon de nia lingvo, — M. S. Rakitski, L. I. 1898, № 10.
 Kiel fondi esperantistan grupon, — H. Chephan, The Esper. 1904, № 4.
 Kiel nin povas helpi niaj konkurantoj, — N. Evstifejev Ĉes. Esp. 1903, № 7.
 Kiel nomi la amerikanojn, — S. Meyer, La Lumo 1903, № 7—8.
 Kiel nomi niajn najbarojn, — A. P. Beauchemin, La Lumo 1903 № 5.
 Kiel traduki, — N. Evstifejev, L. I. 1897, № 2.
 Kion ni devas fari antaŭ ĉio, — M. S. Rakitski, L. I. 1900, № 1.

- Kion ni povas lerni de niaj konkurantoj, — N. Evstifejev, Ĉes. Esp. 1903, № 6.
 Kolekto, aprobita de d-ro Zamenhof, — L. Lemaire, L'Esper. 1901 № 4.
 Kontraŭ la regulo de Marcelo Verema, — S. Polanskij, L. I. 1903, № 10.
 Korespondado komerca, L'Esper. 1899 № 23.
 Korespondante ni lernadas, — The Esper. 1904, № 3.
 „Krom“, — I. Shipley, L. I. 1904, № 5.
 Quot capita tot sensus, — C-tesse Amicie de Villaret, L. I. 1901, № 7.
 Latino kaj latinoj, — Villemain, L. I. 1905, № 1.
 „L'Esperantiste“, organo de propagando de la lingvo internacia Esperanto, — P. Nylen, L. I. 1898, № 9.
 Legomejsto kaj filozofo, — M. S. Rakitski, L. I. 1902, № 11.
 Letero al la redakcio L. I., — A. Prohoroviĉ-Koĉmarenko, L. I. 1897, № 10.
 Letero al la redakcio de L. I., — A. Prohoroviĉ-Koĉmarenko L. I. 1900, № 10-11.
 Letero al la redakcio, — Nath. Kyhler, L. I. 1901, № 5.
 Letero de l' tradukinto de „Demon“, L. I. 1889, № 10-11.
 Letero pri la deveno de Esperanto, — L. Zamenhof, Jarlibro Esper. 1897.
 Letermodelaro komerca, — P. Ahlberg, L. I. 1900, № 4-5.
 Lev Davidoviĉ, — M. Sloušĉ, L. I. 1898, № 3.
 Liberegaj esperantistoj, — R. Lemaire, L'Esper. 1903, № 66.
 Ligo Esperantista, — Es - sto, 1893, № 1.
 Lingvo Esperanto en la servo de ĵurnalismo, — P. Toksvig, L. I. 1897, № 4.
 Lingvo internacia por kulturaj rilatoj, — A. Grunfeld, Ĉes. Esp. 1903, № 7.
 „Literatura Biblioteko de L. I.“, — L. I. 1903, № 5.
 „Litvo“ aŭ „litovo“, — A. Dombrovski, L. I. 1905, № 3.
 L. N. Tolstoj pri Esperanto, — Esp - sto, 1894, № 7.
 L. N. Tolstoj pri edukado kaj pri esperanto, — Rev. Int. 1902, № 4.
 „Magistrato“, P. B., L. I. 1904 № 1.
 Malfermita letero al aŭtoroj kaj tradukintoj de esperantistaj libroj, — L. I. 1897, № 8-9.
 Malfermita letero al esperantistoj de ĉiuj landoj, — A. Kofman, L. I. 1896, № 2.
 Malgranda letero de malnova esperantisto, — I. Puĉkovski, Esperanto, 1905, № 1-2.
 Malĝusta statistiko, L. Beaufront, L'Esper. 1903 № 67.
 Mallonga historia skizo de l' ideo de lingvo internacia kaj lingvo Esperanto, — E. Radvan-Ripinski, Rusl. Esp. 1905, № 1.
 Max Müller pri la lingvo Esperanto, — Esp - sto 1894, № 10.
 Mia respondo, — A. Prohoroviĉ-Koĉmarenko, L. I. 1901 № 9.
 Moderna Babelturo, — Belg. Son. 1903, № 9.
 Motivoj kaj uzado de l' teksto sinteza, — L. Beaufront, L'Esper. 1900, № 31.
 „Motivo“, — Berthelot, L. I. 1903, № 12.
 Multiĝu similaj faktoj, — N. B., Ĉes. Esp. 1903, № 11.
 Naciaj esprimoj, — P. F., L. I. 1903, № 6.
 Naciaj proverboj, — M. S. Rakitski, — L. I. 1901, № 8.
 Nacia sento, — P. D. Hugon, La Lumo, 1903, № 3.

(Daŭrigo venos).

E. Radvan-Ripinski. (Formiko)

E N H A V O: Nefermita letero al s-ro Beaufront; — Kio nun?; — Blovas ventoj malkvietaj; — La subirrado; — Esperantista Movado; — Cirkulera letero de d-ro L. Zamenhof; — Romane kun kontra-baso; — Kio do estas la homaranismo?; — Trezoro; — Milito kaj paco en aforismoj; — Registro de artikoloj (en esperanto), esplorantaj nomitan lingvon internacian kaj manierojn de ĝia propagando; — Anoncoj: